

פירות הילולים

משמעות היום של ט"ו בשבט
ומנהגיו

מסדרת קונטרסי
"שערי אהבה"

לעילוי נשמות

אדוני אבי מורי הרב ר' **שרגא**

בהר"ר **משה** זצללה"ה

עבד את ה' בנאמנות בנועם ובהשכל,
גרס באורייתא תדירא ולא החזיק טיבותא לנפשיה,
משאו ומתנו בנחת עם הבריות ושם שמים התאהב על ידו.

נלב"ע ד' טבת תשע"ד

אמי מורתי מרת **אידל** הכ"מ

בהרה"ג **אברהם שמואל בנימין** זצללה"ה.

עבדה את ה' באמת ובתמים,
קיימה מצות כבוד אב ואם בהידור מופלא,
עמדה בכל לבה לימין בעלה וצאצאיה בעבודתם את ה'.

נלב"ע ט"ז אלול תשע"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

לכל עניני החוברות והספר "שערי אהבה"

לפנות לטל': 02-9931368

מייל: 9931368@okmail.co.il

ט"ו בשבט – החסד שבהסתר

באמצע החורף, כאשר מתגלים הסימנים הראשונים של צמיחת הפירות הנפלאים שהשי"ת שם בעולמנו – אשר כולם גילויים של חסדו המופלא ואהבתו העצומה לברואיו – עלינו לשים לב לגילוי זה שבתוך ההסתר. פריחת העצים מעידה על טובו הבלתי פוסק של בורא העולם, שאף בעיצומו של ההסתר, שנראה כאילו שהוא ית', חלילה, עזב את העולם, הרי הוא באמת מחדש את פני האדמה ומכין לנו תקופה חדשה של חסדים מרהיבים.

"עץ העומד ערום וחשוף וקפוא בעידן החורף, עלי השלכת נטשוהו, חיצו הקור פגעו בו למכביר, סופות עזות טלטלו אותו ואמרו לעקרו, מצבו נראה מיואש. ובכל זאת – גם כאשר ממעל אפסה עבורו כל תקוות חיים, כאשר העין השטחית אינה מוצאת עבורו כל זכות קיום – בסתר, באין רואים, הרי הוא יונק כבר, מחדש מיץ חיות במעמקי בטן האדמה האטומה ... בט"ו בשבט."

- רבי ישראל מצ'ורטקוב זצ"ל

תוכן

פרק א: מעלת היום

- משמעות היום בהלכה
- ה"יום טוב" של ט"ו בשבט

פרק ב: מנהג אכילת פירות

- מקורות המנהג
- טעם המנהג

פרק ג: החסד המופלג של הפירות

- העולם הנפלא של הפירות

פרק ד: סדר אכילת פירות ט"ו בשבט

- סדר אכילת הפירות לפי המבואר בפרקים הקודמים
- סדר אכילת הפירות במחיצת צדיקי הדורות
- סדר אכילת הפירות לפי המקובלים

פרק א

מעלת היום

מהלכות ט"ו בשבט רואים שיש ליום זה מעלה מיוחדת מעין מקצת יום טוב: אין אומרים בו תחנון, אין מספידים, אין אומרים צדוק הדין, אין מתענים בו, ויש מנהג נפוץ לאכול בו פירות. ברור שהנהגות אלו מיועדות לעורר אותנו לחוש את ייחודיות היום ולנצל אותה באופן הראוי. מהי באמת עבודת יום זה שעלינו להתרכז בה ולהתעלות על ידה? זאת נבדוק בעה"י בפרק זה ובפרקים הבאים.

א. משמעות היום בהלכה:

כתוב במשנה במסכת ראש השנה (פ"א, מ"א):

**אַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם: ... בְּאַחַד בְּשַׁבָּט - רֹאשׁ הַשָּׁנָה
לְאֵילָן בְּדַבְרֵי בַּיִת שְׁמַאי. בַּיִת הַלֵּל אֹמְרִים - בַּחֲמִשָּׁה
עָשָׂר בּוּ.**

הגמרא (ר"ה י"ד ע"א) מבארת, שבשבט מתחילים פירות האילן לחנוט "הואיל ויצאו רוב גשמי שנה", ופרש"י: "שכבר עבר רוב ימות הגשמים, שהוא זמן רביעה, ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטים מעתה", ע"כ, היינו שהחנטה תלויה בספיגת רוב גשמי השנה על ידי העץ. בין בית שמאי ובין בית הלל מודים שראש השנה לאילנות הוא זמן חנטת פרות האילן, אלא שלפי בית שמאי זמן החנטה הוא בא' בשבט, ולבית הלל בט"ו בשבט. וכתב המאירי שאף שרוב תקופת החורף [הנמשכת מטבת עד ניסן] עדיין לא עבר, מכל מקום "כבר תשש כוחה [של החורף] ואין כח הקרירות חזק כל כך, והחנטה הולכת ומתגברת."

בירושלמי (פ"א דר"ה ה"ב) נחלקו האמוראים, אם טעמו של התאריך של ט"ו בשבט הוא ש"כבר יצאו רוב גשמי שנה כולה" כדברי הבבלי הנ"ל, או: "עד כאן הן חייך ממי השנה שעברה, מכאן ואילך הן חייך ממי השנה הבאה", זאת אומרת שהשפעת גשמי שנה זו, מאז התחלת השנה בתשרי, יוצאת מהכוח אל

הפועל - להיות מורגשת - רק בשבט. בספר טורי אבן (ר"ה י"ד ע"א) מעיר, שלטעם השני המובא בירושלמי יוצא שבאמת ראש השנה לאילנות הוא תשרי, אלא ט"ו בשבט הוא סימן ו"גילוי מילתא בעלמא", שהפרות שחנטו עד עכשיו הם מגשמים שלפני תשרי¹.

ההשלכות ההלכתיות של "ראש השנה" זה של האילנות הן לגבי קביעת השנה שפירות האילן שיגדלו יהיו שייכים לה:

א. לענין מעשרות:

לגבי שני דינים נצרך לדעת לאיזה שנה שייך כל פרי: א', אין מעשרין משנה אחת על חברתה. היינו שהפירות המופרשים בתור מעשר צריכים להיות של אותה שנה של הפירות שמעשרים אותם על ידם. ב', לפי השנה שהפרי שייך לה אחרי השמיטה משתנה סוג המעשר, בשלשית ובשישית - מעשר עני, ובשאר השנים - מעשר שני.

ב. לענין ערלה:

יש שני זמנים של "ראש השנה" לגבי ערלה - באחד בתשרי ובט"ו בשבט. בהתחלת העץ כשהוא "נטיעה" רכה, ראש השנה שלו באחד בתשרי, ובסופו הרי הוא "אילן" וראש השנה שלו בט"ו בשבט. וכך אמרו חז"ל (ר"ה ט' ע"ב): "אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה (רש"י: כיון שהגיע יום אחד בתשרי, עלתה לו שנה למנין שני ערלה). ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט, אם לערלה ערלה ואם לרבעי רבעי", כלומר: נטע מ"ד ימים (שלשים יום להיחשב שנה, ועוד י"ד יום לקליטה) קודם ראש השנה, כשעברו עוד שנתיים שלמות - נחשב לשלש שנים של ערלה. מכל מקום, אותם הפירות שחנטו מא' תשרי עד ט"ו בשבט של השנה השלישית יהיו אסורים עולמית משום ערלה, שהם משתייכים לשנה הקודמת. ואחר כך מט"ו בשבט עד ט"ו בשבט יהיה דין רבעי על הפירות שחנטו.²

¹ ע' חזון איש שביעית (ז', ג' ד"ה הירושלמי פ"ק דר"ה) שמק' ע"ז שאם כן היו צריכים ללכת לפי תקופת השמש ולא לפי חודשי הירח, ובנתעברה השנה ישתנה, ועוד גם באתרוג התלוי בלקיטה ראש השנה שלו הוא ט"ו בשבט, אלמא עיקר השנה הוא משבט לשבט.

² יש מחלוקת ראשונים מה דינם של האילנות שנטעו פחות משלשים יום (מ"ד יום, עם הקליטה) לפני ראש השנה, האם אף בהם נמשך האיסור עד ט"ו בשבט של השנה

ג. לענין שמייטה :

נחלקו הפוסקים אם נוהג ראש השנה של ט"ו בשבט לענין קדושת שמייטה של פירות האילן. היינו האם להקל בפירות שחנטו מראש השנה של שנת השמיטה עד ט"ו בשבט, והאם להחמיר באותם הפירות שחנטו מתשרי של השנה השמינית עד ט"ו בשבט.

בתורת כהנים פ' בהר (לפי גרסתנו) משמע שתלוי בט"ו בשבט (ברם בהגהות הגר"א שם הגירסא שונה), וכ"כ רבינו חננאל (ר"ה ט"ו ע"ב) וערוך (ערך בנות שוח, לפי גרסתנו) (אולם הרש"ס שביעית ריש פ"ה מביא גירסא אחרת בערוך) וכ"כ במנהגים של המהר"ם מרוטנבורג,³ ערוך לנר סוכה מ', והשלי"ה (שער האותיות הלי שביעית אות ק') בדעת הרמב"ם.

לעומת זאת, פשוט דברי הרמב"ם (שמייטה פ"ד ה"ט, וכ"פ הרדב"ז שם) שגם בפירות האילן תלוי בא' בתשרי, וכ"כ רבי עקיבא איגר (תוס' למשניות ר"ה פ"א משנה א') וכפות תמרים (סוכה ל"ט ע"ב). וכן פסק להלכה הפאת השולחן (סי' כ"ב ס"ק י"ד), והוכיח כדבריו מרדב"ז החדשות (בי"א רכ"א) ומהפני"י (ר"ה ט"ו ע"א ד"ה בגמ') וכך פסק החזון איש (שמייטה סי' ז' ס"ק י"ג, ט"ז).
וכן התקבל להלכה.⁴

הרביעית, או לא? ושלוש דעות בדבר: דעת הרמב"ם פ"ט דמעשר שני והראב"ד שם: דאין הימים שלפני ראש השנה עולים בחשבון ומונה מתשרי ואילך שלש שנים רצופות - אבל לא יותר שדוקא כשהקלנו בתחילתו למנות שלשים יום בשנה כשנה החמרנו בסופו להמשיך איסור הערלה עד ט"ו בשבט, אבל לא כשמונים ג' שנים שלמות. הוא שדקדקו בברייתא: "ופירות נטיעה זו אסורים עד ט"ו בשבט". והוא שדקדקו בגמרא: "פעמים שברביעית ועדיין אסורה". פעמים, לא תמיד. דעת המאירי עמ"ס ר"ה: שלש שני ערלה מונים מיום ליום ואין צריך להמתין אפילו עד ראש השנה. נטע, למשל, באלול תשנ"א כלים ימי הערלה באותו יום באלול תשנ"ד. ודעת הר"ה בבעה"מ והר"ן והריטב"א היא: איסור ערלה נמשך אף באופן זה עד ט"ו בשבט של השנה הרביעית. ואין הבדל אם הקלנו בתחילתו או לא. שתיים מהשיטות, הראשונה והשלישית, הובאו ב"שולחן ערוך" י"ד סי' רצ"ד סעיף ה' בלא הכרעה.

עוד יש מחלוקת בקשר לאילנות שנטעו מראש השנה עד ט"ו בשבט, מתי כלים שנות הערלה שלהם? הרמב"ם פ"ט דמעשר שני ה"ב ס"ל דמונים להם ג' שנים מיום ליום. דעת הראב"ד (שם) היא דג' השנים הן מט"ו בשבט עד ט"ו בשבט (והש"ך ב"ד סי' רצ"ד ס"ק י' ו"א ס"ל כן בדעת הרמב"ם). דעה שלישית היא דעת היש מפרשים בבעה"מ, דאין צורך אלא שיעברו עליהם ג' חנטות, היינו ג' פעמים ט"ו בשבט, ובתשרי של שנה ג' כלו שנות הערלה.

³ במנהגים דבי מהר"ם מרוטנבורג (ע' ד) לענין תחנון בט"ו בשבט כתב: דקיימא לן כבית הלל דאומרים, בט"ו בשבט ר"ה לאילנות, למעשר, ולשביעית. עכ"ל

⁴ וע"ע שפת אמת חי' סוכה ל"ט ע"ב, שכתב שיש להחמיר שר"ה לגבי שמייטה הוא ט"ו

ב. ה"יום טוב" של ט"ו בשבט:

אף שט"ו בשבט נקרא "ראש השנה" אין בו לא איסור מלאכה ולא מצות משתה ושמחה ולא זכר בתפילה. בכל זאת משנים בו מעט משאר ימים ונהגים בו קצת יום טוב: אין אומרים בו תחנון, אף לא בתפילת המנחה שלפניו, אין מספידים למת ואין אומרים צדוק הדין, ואין מתענים בו כי אם תענית חלום.

על מה שכתב השולחן ערוך (או"ח קל"א ס' ו') "נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב ולא בט"ו בשבט..." כתב הגר"א בביאורו: "ולא בט"ו בשבט – שהוא ראש השנה לאילנות, וכמו כל ארבעה ראשי השנה שהן יום טוב".⁵ [לכ' כוונתו שגם א' בניסן וא' באלול אף אם לא היו ראש חודש, היו מקצת יום טוב מעין ראש חודש].

הרמ"ע מפאנו (מאמר שבתות ה' מכת"י ח"ב) מגדיר את דרגת ה"יום טוב" של ט"ו בשבט, כדלהלן:

נבוא לחלוקה מוכרחת בחילוף הזמנים:

- שבת ויום טוב ותוספת שלפניהם בכלל, הם קודש קדשים, ופירושו קודש גמור דהיינו "קודש שבקודש".
- ואחריו ימשוך חולו של קודש פי' ה"חול שבקודש" שגם הוא קודש קל, כגון ראש חודש וחולו של מועד שיש בהם קרבן מוסף, ודומה להם קצת גם כן תוספת של מוצאי שבת קראוהו בזוהר "חולו של שבת".
- ואחריהם "קודש שבחול" כגון חנוכה ופורים, ט"ו בשבט, וט"ו באב, שכולן חול ואין בהם קרבן מוסף ולא איסור

בשבט, ולא לנקוט כן לקולא.
⁵ היינו ארבעה ראשי השנה המוזכרות במשנה המובאת לעיל: אחד בניסן, אחד באלול, אחד בתשרי, וט"ו בשבט. וע' שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג ס' ה') ושו"ת רבנו גרשום (ס' י"ד) שכיון שקתני להו בהדי הדדי לומדים אחד מהשני.
בדמשק אליעזר (אות י"ג) כתב שכוונת הגר"א בפסח על התבואה, בחג על המים, והאדם נידון בראש השנה כמוש"כ ר"ה י"ו א'. אולם דבריו צ"ב, שימים אלו הם ימי דין אולם לא נקראים "ראש השנה".

מלאכה כלל אלא מנהג במקצתן, וריח קדושה שבהם
מובלעת בחול. ובכללן שנות השמטה והיובל שאין בהם
איסור אלא בעבודה שבקרקע.

בין קטעי הגניזה בקהיר נמצאו שרידים של פיוטים שנתחברו בארץ ישראל בתקופת הגאונים, שהיו מוסיפים לתפלת העמידה בט"ו בשבט. בפיוט אחד המסודר לפי סדר הברכות של התפילה נזכר בכל ברכה "ראש השנה לאילן", וכן מפורטים בה מפירות ארץ ישראל בכל ברכה וברכה לפני סיומה, לדוגמה:

- "אגוז יפריח למעודני, בראש שנה לאילן אמצ' אמוני, כי שמש ומגן ה'. ברוך אתה ה' מגן אברהם".
- "הדס יפריח למאמיניו, בראש שנה לאילן תשובב למי מנה, כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה. ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה".

פיוט זה חובר לפי הנראה בארץ ישראל במאה השמינית או התשיעית לאלף החמשי. בימים ההם היו עדיין ישובים חקלאיים יהודיים בארץ, ובתפלה זו הובאה המשאלה ליבולים מוצלחים "יבולים בפריים ינוו", "כרם יתן פרו לנו", "פרדס עם צמחי ארץ ויבולה". מפיוטים אלו אנו למדים כי בימיהם צוין ט"ו בשבט כיום חג, ואף נאמרו פיוטים בתפלת העמידה כבימי חג ומועד, ובתוכם גם תפילות לשנת אילנות ברוכה.⁶

-

⁶ ואף שכמו שכתב הגרא"ח נאה ז"ל בספר שנות חיים (סי' ל"א במקו"ח אות א') המוני עם טועים וחושבים שט"ו בשבט הוא יום הדין לאילנות וכו' וז"א שאין יום הדין של פירות האילן אלא בעצרת, וט"ו בשבט הוא רק יום שיצאו בו רוב גשמי שנה וכמ"ש בר"ה (יב.) ופרש"י, שכבר עברו רוב ימות הגשמים ועלה השרף באילנות, ונמצאו הפירות חונטין מעתה. מכל מקום נראה שכיון שהוא שלב חשוב בהתפתחות הפירות יש מקום להתפלל עליהם אף אם אינו יום הדין, וע"ע בזה בפרק הבא.

פרק ב

מנהג אכילת פירות

מהו טעמו של מנהג אכילת פירות בט"ו בשבט ומהי מטרתו? מי קבע את המנהג הזה? בירור זה יעזור לנו בעה"י להבין את עבודת הלב של אכילה זו, ואז נוכל לקיימו לא רק כמנהג בעלמא אלא בצורה מושלמת ותועלתית.

א. מקורות המנהג:

המנהג להרבות באכילת פירות האילן בט"ו בשבט הובא לראשונה בספרים שהודפסו בתקופת האריז"ל והבית יוסף. במחזור "מעגלי צדק" שהודפס בשנת ה' שי"ז בסביונטה, מובא: "ט"ו בשבט קבעו ראש השנה לאילנות כו' ולפי שיום זה ראש השנה לאילנות הוא, מנהג לקנות כל אחד בביתו ביום זה מעט מכל פרי ופרי שימצא אז". עכ"ל. וכן באותה תקופה בספר "עיבור שנים ותקופות - תיקון יששכר" לרבי יששכר בן סוסאן (מחכמי מרוקו שהתיישב בסוף ימיו בצפת) במהדורא שנייה של ספרו שהדפיס בשנת של"ט (שבע שנים אחר פטירת האריז"ל), הוא כותב: "שבט, יום ט"ו בו ראש השנה לאילנות וכו' והאשכנזים יצ"ו נוהגים להרבות בו במיני פירות אילנות לכבוד שמו של יום" עכ"ל. דברי התיקון יששכר מובאים במגן אברהם (קל"א ס"ק ט"ז), באליהו רבה (שם ס"ק י"ד), בפרי חדש (ס"ק ו') ובמשנה ברורה (ס"ק ל"א)⁷. בכנסת הגדולה (או"ח סי' קל"א בהגהות ב"י) כתב על פי הספר "תיקון יששכר" הנ"ל, וז"ל: "נוהגים להרבות באכילת מיני פירות של אילנות בליל ט"ו בשבט, להראות בזה שהוא ראש השנה לאילנות, ולברך עליהם ברכות הראויות להם. ומנהג יפה הוא." ע"כ. וכן בספר שבט מוסר (פרק ט"ז) משבח מנהג זה וכותב: "בני, הוה זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט, שמנהג ותיקין הוא". בסידור רב

⁷ אולם בספר "אדני פז" שה"ל על ידי דיין מובהק של ק"ק אלטונה והמבורג בשנת תק"ג (מאה ושבעים שנה אחרי פטירת האריז"ל), כתב "אני לא ראיתי ולא שמעתי ממנהג זה".

יעקב עמדין הדבר מובא כמנהג שהיה נהוג בזמנו בארץ ישראל⁸. לפי זה נראה שמנהג זה התחיל בארץ ישראל בתקופת האריז"ל אף שאינו מוזכר כלל בכתביו. בכף החיים (קל"א ס"ק צ"ז) מוסיף "וכן יש נוהגין בספרד. ויש שעושים לימוד באותו הלילה דהיינו שלומדים משנה או זוהר המדבר בענין אותו הפרי ואחר כך מברכין עליו. ויש סדר מסודר על זה הנקרא ספר 'פרי עץ הדר'."

רמז נחמד לאכילת פירות בט"ו בשבט מובא בספר תולדות יצחק (לרבי יצחק מייזלר ז"ל) שכתוב "שבטי יה, עדות לישראל להודות לשם ה'", היינו, כי י"ה שבט, נועד לישראל להודות לשם ה' בברכה על הפירות. ע"כ.

ב. טעם המנהג:

בספר תורת אמת להרה"ק רבי לייב איגר מלובלין זי"ע מובא טעם למנהג זה:

טעם שנוהגין לאכול פירות בט"ו בשבט, שעל ידי שאדם מתהנהג ממה שברא הקב"ה בעולמו ומשבח ומקלס להשי"ת, יגיע מזה תענוג להשי"ת כדכתיב "כל פעל ה' למענהו" - לשבח ולקילוסו וכו'. ולזאת, בהגיע ט"ו בשבט שבו נותן מחדש השרף באילנות ומגדל פירות, שהוא גם כן לצרכי אדם, אך בכל זה אין הדבר בהכרח שכל אדם יאכל פרי העץ, לזאת המנהג ישראל לאכול פירות ביום זה, לשבח ולקלס להשי"ת על העבר על הפירות שגדלו אשתקד. ובכוח זה נתחדש הכוח והשרף באילנות שיוציאו את פריים בטוב טעם הפירות ושמן, ויעלו ויפריחו פירות טובים ושמנים ומתוקים לצרכי האדם.

⁸ בסידור רב יעקב עמדין כתוב: נהגו להרבות בפירות ולומר עליהם שירות ותשבחות והוא תיקון גדול בעולמות עליונים [לשון זה אינו מהר"ע, ומו' שם לשונו מכת"י: בארץ ישראל נוהגין להביא כמה מיני פירות האילן לברך עליהן ביום זה, שהוא ראש השנה שלהן, שיתברכו גידולי האילנות היום].

בספר "פרי עץ הדר" המוזכר בספר כף החיים הנ"ל, המיוסד כולו על ענין ט"ו בשבט (נדפס בראשונה ע"י רבי יעקב רקח זצ"ל ליוורנו תר"ל, ואחר כך פעמים רבות⁹), מובא אריכות בטעם ענין אכילת פירות בט"ו בשבט, וז"ל:

ט"ו בשבט, אף כי הוא מימי השובבי"ם אין בו תענית, כי הוא ראש השנה לפירות האילן, ובתקון המעשה אשר יעשה היום על הפירות בו נעשה תיקון "צדיק חי העולמים" בסוד הנזכר בזוהר בראשית (ל"ג ע"א) ... ומנהג טוב להולכים בתמים להרבות בפירות בעצם היום הזה ולומר דברי שירות ותשבחות עליהן כאשר הנהגתי לכל החברים אשר עמדי. ואם כי בדברי כתבי הרב זלה"ה [האריז"ל] לא נמצא מנהג זה, מכל מקום תיקון נפלא הוא בנגלה ובנסתר.

כי הנה הובא בירושלמי פרק עשרה יוחסין וזה לשונו ישמעו ענוים וישמחו: "אמר רב איבון עתיד אדם לתת דין וחשבון על שראה מיני מגדים ולא אכל, רבי אלעזר הוה מצמצם פריטי למוכל בהון מכל מיולי חדש". עד כאן. וטעם הדבר, שכשם שהנהגה מן העולם הזה בלא ברכה נקרא גזלן, מפני שעל ידי הברכה גורם להמשיך שפע עליון על ידי כח הברכות, והשר הממונה על אותו הפרי הוא מתמלא משפע זה כדי לגדל הפרי שנית, ולכן הנהגה בלא ברכה גזלן הוי, כי אכל הבריה שהרוחניות היתה שורה בה וכילה ומנע כח ההוא מן העולם, והיה ראוי לו להמשיך ברכה מלמעלה, והכח הממונה על זה בטל וריק מאותו השפע שהיה בידו, ולכן נקרא גזלן... והוא "חבר לאיש משחית", לפי שכל כוונת המשחית לגזול ניצוצות ולקולטם, ולא להחזירם אל הקדושה, אשר זהו סוד "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה'", שהוא סוד הברכה המוציאה מהטומאה להקדושה ...

⁹ כל דבריו הם ציטוט מהספר חמדת ימים (שובבים פ"ג) שיצא לאור כמאתיים שנה לפניו.

ועונשים הללו גם המה ישנן למי שרואה מיני פירות ומגדים ומצטמק ורע לו ולא אכל, ומנע טוב מבעליו ולא בירך עליהם¹⁰, אשר הכח הממונה עליהם בטל וריק מצדו משפע עליון הבא על ידי הברכה ... ועל כן מטעם זה רבי אלעזר הוה מצמצם בפריטי למיכל בהון כל מיני פירות חדשים, להרבות ברכות ולעשות התיקון תכף ומיד, ושלא להחמיץ המצוה.

תיקון הדבר הזה יאות לנו בעצם היום הזה לאכול כל מיני פירות ולברך עלייהו בכונה זו, כי חביבה מצוה בשעתה.

ומורי ז"ל [נראה הכוונה לרבי חייא רופא תלמיד האריז"ל שקיבל סמיכה מרב יעקב בירב (השני) כאשר חידשו הסמיכה בצפת] היה אומר לכוין באכילת פירותיהן לתיקון חטא אדם הראשון אשר חטא בפירות האילן, כי אף כל ימי שנה כל כונתנו לתיקון זה, מכל מקום חביבה מצוה בשעתה, זה היום תחלה וראש לפירות האילן. "ע"כ דברי הספר "פרי עץ הדר".

בדומה לדבריו מביא רבי צדוק הכהן בספר פרי צדיק (לט"ו בשבט – אותיות א', ג') שמביא שבמקורות קדומים כתוב על פי סוד שהענין של חודש שבט הוא תיקון חטאו של אדם הראשון, והוא עומק מטרת אכילת פירות ט"ו בשבט.

ונראה בעה"י שהמעמיק בדבר יראה דבר נפלא ביותר. הטעם של אכילת פירות בט"ו בשבט המובא לעיל על פי הגמרא ירושלמי ש"עתידי אדם לתת דין וחשבון על שראה מיני מגדים ולא אכל" והטעם של תיקון חטא אדם הראשון, הם באמת טעם אחד.

שכל מטרת הפירות שהמציא הקב"ה בעולמנו היא כדי שנגיע על ידם להכיר בטובו הגדול, כמו שכתוב "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו" (אבות ו', י"ב), כלומר שנבוא באמצעותם להכיר בטובו הנפלא של השי"ת ונכיר ונרגיש את כבודו. על כן נזיר המזיר את עצמו מן היין צריך להביא קרבן חטאת על שחטא על הנפש, שאף אם היה מוצדק בשבילו לפרוש

¹⁰ וכ"כ הט"ז א"ח סי' רכ"ז ס"ק ב' שמביא את הירושלמי וכתב בש' התשב"ץ הטעם כדי להרבות בברכות.

מן היין למען עלייתו הרוחנית, מכל מקום חיסר לעצמו את תוספת ההכרה בטוב ה' שהיה יכול לקבל משתיית היין, ועל כך הוא צריך כפרה. הכרה זו היא מטרת הבריאה ומטרת האדם "אין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם" (רמב"ם הל' מזוזה ו', י"ג).

חוסר ההכרה בטוב מופלג זה של רבש"ע היה שורש חטאו של אדם הראשון. כפי שכתבו רבינו בחיי והגר"א מווילנא זצ"ל (אדרת אליהו) בפירושם על הפסוק (בראשית ב' - ט"ז) "וַיֵּצֵא ה' אֱלֹקִים עַל הָאָדָם לְאֹמֶר מִכֹּל עֵץ הָגֵן אָכַל תֹּאכְל", שאין הכוונה במילים אלו שניתנה לו רשות לאכול מעצי הגן, אלא היתה כאן מצות עשה על אדם הראשון לאכול מכל עצי הגן¹¹. והדבר צריך ביאור, למה היה חשוב כל כך שאדם הראשון יאכל מכל עצי הגן עד שנקבעה על זה מצות עשה?

התשובה ברורה כנ"ל. אם אדם הראשון היה פותח את עיניו בבוקרו הראשון, רואה את השמים ואת הארץ, השמש, העצים, הפרחים ... את כל הבריאה המורכבת והמשוכללת שהשי"ת תכנן והכין עבורו ... ועם זה היה שם לב לחסד העצום של השי"ת ששקד לברוא את כל הדברים האלו לטובתו. אם לאחר מכן הוא היה ניגש לטעום מפרות הגן כמו שצווה אותו הקב"ה, שת ליבו ליופיים המרהיב, לטעמם הייחודי, לניחוחם ולסגולתם ... ועם זה היה חש את טובו וחסדו המופלגים של בורא העולם שיצר את כל הפירות האלו להנאתו ולשמחו כאשר השי"ת היה מביא לו אחר כך את שיאת התשורות, את האשה – מציאות נפלאה שרק בורא בעל חסד בתכלית החסד וההטבה היה חושב להמציא – התרגשותו מהחסד ומהטוב המופלא של רבש"ע היתה מגיעה לממדים כאלו, שלא ייתכן שיתנהג בניגוד לרצונו ית' ויחטא אחר כך באכילת עץ הדעת.

ואכן כן מפורש במדרש משנת רבי אליעזר¹² (פ"ז) שליקוי זה של אדם הראשון בהכרת טובה היה שורש חטאו הגדול – האכילה מעץ הדעת, וז"ל:

¹¹ וז"ל הגר"א באדרת אליהו: "מכל עץ הגן אכל תאכל" ... היה הצווי שיאכל מכל עץ הגן ולא רשות. ולכן אחר החטא אמר אדם "ואוכל" [בראשית (ג' - ב') "וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נָתַתָּה לִּי מִן הָעֵץ וְאָכַל"], כוונתו שהשם יתברך שאל לו ב' דברים; א', מפני מה אכל מעץ הדעת. ב', מפני מה לא אכל משאר אילנות. ובא התשובה "ואוכל עוד מהם", זאת אקיים. עכ"ל.

¹² לר"א ב"ר יוסי הגלילי.

“לא נטרר אדם הראשון מגן עדן אלא על כפיית הטובה, שנאמר (בראשית ג' - י"ב) 'ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי', אמר לו הקב"ה, עזר שמתיה לך ואתה אומר 'האשה אשר נתת עמדי'?!”

אם אדם הראשון היה מכיר כמה שה' הוא טוב ואוהב אותו, הוא היה מבין שאם השי"ת אמר לו לא לאכול מעץ הדעת, הרי זו סכלות מובהקת לעבור על הוראותיו הנאמרות מתוך אהבה גדולה וחפץ בטובתו המרבית. ומלבד זה לא היה רוצה להשיב רעה למי שעשה לו כל כך הרבה טובה.

גם בגמרא עבודה זרה דף ה' ע"א מובא שאדם הראשון היה כפוי טובה, ולא הכיר בצורה מספיקה בטובה הגדולה של כל מה שקיבל מהשי"ת, ובפרט במתנה הנפלאה של האישה שהקב"ה יצר עבורו כדי לעזור לו בחיים ולהנעים את שהותו בעולם. וז"ל הגמרא:

תנו רבנן ... אמר להן משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה ... כפויי טובה דכתיב "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל"
[רש"י: לחם הקלוקל - קל הוא המן ומפני שהיה נבלע בכל אבריהם ואינן יוצאין לחוץ קראוהו קלוקל ורגנו על כך. והיא היתה להם טובה גדולה, שלא היו צריכין לטרוח ולצאת שלש פרסאות לפנות ...]. **בני כפויי טובה דכתיב "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל"** [רש"י: אשר נתתה עמדי - לשון גנאי הוא שתולה הקלקלה במתנתו של מקום, והוא עשאה לו לעזר].¹³

כל החטאים וכל הליקויים של הבריאה הם תולדות והמשך של אותה כפיות טובה של אדם הראשון.¹⁴ **את הליקוי הזה של אדם הראשון עלינו לתקן.** לשם

¹³ וע"ע רש"י בראשית פרק י"א פסוק ה' "וייך ה' לראת את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם", פרש"י: בני האדם - אלא בני מי, שמא בני חמורים וגמלים? אלא בני אדם הראשון שכפה את הטובה ואמר "האשה אשר נתתה עמדי" אף אלו כפו בטובה למרוד במי שהשפיעם טובה ומלטם מן המבול.

¹⁴ חוסר הכרה בחסד ה' שמאחורי כל השפע הרב שהקב"ה משפיע לעולם, המביאה את האדם לעבודת ה' מתוך שמחה ורצון, היה יסוד הקלקול של דור המבול [גמ' סנהדרין דף ק"ח א': תנו רבנן דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא], דור מגדל בבל [רש"י בראשית (י"א-ה') מובא לעיל בהערה], וסדום [רש"י שבת י' ע"ב ד"ה ושלותה מהפסוק "גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה וגו'"]

כך תקנו חכמים את ברכות הנהנין וכל הברכות כולם, כדי שנתעורר ונתרגש מטובו הנפלא של השי"ת, עד שנרצה לקיים את רצונו מאהבה, וזוהי יתרון חטאו של אדם הראשון והבריאה תשיג את יעדה¹⁵. מטרת כל ברכות הנהנין אינה שהאדם יברך לפני האכילה, ולאחר מכן ישכח מברכתו, אלא שעל ידי הברכה ירגיש במשך כל אכילתו את חסד ה' ואת אהבתו הגדולה אליו, ושהכרה זו תלווה אותו בהמשך חייו. זוהי מטרת אכילת הפירות בט"ו בשבט, להשלים מה שאדם הראשון החטיא מלהשיג. לקיים "מכל עץ הגן אכול תאכל" ועל ידי אכילת הפירות להכיר בטוב הנפלא של בורא העולם וכמה הוא אוהב אותנו, שרק בורא עולם טוב בתכלית ההטבה ואוהב אתנו מאד יחשוב על כל הטעמים של כל הפירות העסיסיים שממלאים את עולמנו ועל יופיים המרהיב, ומתוך הכרה זו לשאוף לקיים את רצונו ולגרום לו נחת רוח.

אשרי הזוכה לחוש בנועם זה של ההלל וההודיה לה' על טובו הנפלא הניכר מכל מתנותיו הרבות שמעניק לנו בעולם. אדם כזה זוכה לחיים מעין גן עדן כבר בעולם הזה¹⁶. הוא חש מעין קורת הרוח שחשים הצדיקים הנהנים מזיו השכינה בגן עדן, אשר היא השמחה הגדולה של ההכרה במידות טובו ואהבתו ית'. שמחה זו היא מטרת השי"ת ורצונו בבריאה. כאב רחמן שאוהב אותנו ביותר, השי"ת מקבל נחת רוח גדולה לראותנו משיגים את ההנאה והשמחה המרוממות שבשבילן ברא את העולם¹⁷.

(יחזקאל ט"ז). וכן הוא יסוד כל הגלות ע' תנא דבי אליהו רבה פרק יד: "היו ישראל כפוי טובה עד שהגלה אותם מא"י וישליכם מעל פניו" [וכן מבואר בדברים (כ"ח - מ"ז) "תחת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מִרֵב כָּל יְעַבְדְתָּ אֶת אֱיִבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ ה' בְּךָ ...". ע' ספר הכוזרי - מאמר שלישי].

¹⁵ ע' מדרש תהילים מזמור פ"ט, וז"ל: היה העולם תהו ובהו, עמד וברא את העולם, וברא את האדם והשליטו בכל טוב כדי לקלסו. ועלינו מה לעשות, לקלס ולברך. וכן הוא אומר, (תהלים ק"ג - ו') "כל הנשמה תהלל יה."

¹⁶ ע' תרגום יונתן על הפסוק (תהלים צ' - י"ז) "ויהי נועם ה' אלהינו עלינו" - "ויהי בסימותא דגן עדן מן קדם ה' עלנא".

¹⁷ ע' אור החיים הק' דברים (ו' - כ"ה) ששואל איך יתכן שנקבל שכר על עבודה כל כך נעימה כמו אהבת ה', שהרי זה לקבל שכר על הנאה מופלאה, וז"ל "הגם שכפי האמת עלינו לשלם שכר לאלהינו ברוך הוא שהטעימנו עריבות נעימות מתיקות אהבתו בלבנו, מתוקים וערבים לאין תכלית, אלא שיטול אדם שכר על התעצמותו עד שהשיג טעם בחיים". עכ"ל.

על ידי הכרה זו מתברכים פירות האילן החדשים :

בנוסף להני"ל, כפי שכתוב בספר תורת אמת המובא לעיל, ההודיה שלנו על הפירות מביאה שפע של פירות חדשים לעולם. נמצא שהקב"ה מקבל תוספת נחת רוח גדולה מהכרתנו בטובו הגדול כיון שזה פותח את שערי השפע והברכה לעולם. שזהו רצונו ית', להטיב באופן המרבי לברואיו, כמו שכתב ספר החינוך (מצוה ת"ל). וז"ל:

ידוע הדבר ומפורסם כי השם ברוך הוא פועל כל הנמצא, וברא האדם והשליטו על הארץ ועל כל אשר בה. וממדותיו ברוך הוא שהוא רב חסד והוא חפץ בטובת בריותיו ורוצה להיותן ראויין וזכאין לקבל טובה מאתו. ... ואחר הסכמה זו שידענו בחיוב מרוב שלמות טובו שחפצו להריק עלינו מברכתו, נאמר שענין הברכה שאנו אומרים לפניו איננו רק הזכרה לעורר נפשנו בדברי פינו, כי הוא המבורך ומבורך יכלול כל הטובות, [אלא] ומתוך ההתעוררות הטוב הזה בנפשנו, ויחוד מחשבתנו להודות אליו שכל הטובות כלולות בו, והוא המלך עליהם לשלחם על כל אשר יחפוץ, אנו זוכים במעשה הטוב הזה להמשיך עלינו מברכותיו. ואחר הזכרה והודאה זו לפניו אנו מבקשים ממנו מה שאנו צריכים דעת או סליחה לעוונותינו או רפואה או עושר וכל דבר.... ומן השורש הזה הוא שמה שאמרו זכרונם לברכה [חולין ס' ע"ב] ש"הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים", לומר שחפצו שיעשו פעולה שיזכו בה לפניו וימשיכו עליהם מטובו כי חפץ חסד הוא, ולתת עליהם מברכתו.

לפי זה מבואר מה שמובא בספרים שט"ו בשבט הוא זמן רצוי להתפלל על הפירות של השנה הבאה, שהתפלה הרצויה ביותר היא זו הנאמרת מתוך הכרה נרגשת בטוב השי"ת. ואף שכתב הגרא"ח נאה זצ"ל בספרו שנות חיים (מקו"ח סי' ל"א אות א') שהעם טועה שחושב שט"ו בשבט הוא יום הדין לאילנות,¹⁸

¹⁸ וכן אכן כתב בספר אדני פז (להרב אפרים העקשיר זצ"ל דיין מובהק באלטונא והמבורג, נדפס תק"ג) שהוא כן יום הדין, וז"ל: ואני לא ראיתי ולא שמעתי ממנהג זה [לאכול פירות בט"ו בשבט] ואפשר לומר טעם למנהג זה דעל ידי דמריב בפירות יזכור שהוא ר"ה לאילנות ויתפלל עליהם שיתברכו הפירות כדאיתא במסכת ר"ה (ט"ז ע"א) מפני מה אמרה תורה הביאו שתי לחם בעצרת מפני שבעצרת זמן פירות אילן כו' אמר הקב"ה כדי שיתברכו להם פירות אילן. ובפירות אילן נמי איכא לאקושיי' כל הני

וזה אינו, מכל מקום כנ"ל הרי זה זמן רצוי ביותר לבקש אז על פירות האילן
שיתברכו.

--- ❖ ❖ ❖ ---

-

הרפתקי דעודו עלייהו אימת איתדן כדפריך על התבואה ומשני ש"מ דתרי דיני מתדני
וי"ל דה"ה נמי בפירות אילן תרי דיני מתדני ומ"ה מתני פירות אילן גבי תבואה בהדדי.
ולפי זה י"ל דמתדני בט"ו בשבט נמי דהוא ר"ה לאילנות והוא יומא דדינא דפירות
ומשום הכי מרבים בפירות לזכור להתפלל עליהם דוגמא דמעמידין אילנות בבית
הכנסת בשבועות להזכיר להתפלל עליהם כדאיתא בשולחן ערוך כנ"ל. עכ"ל.

פרק ג

החסד המופלג של הפירות

אנו חיים בעולם נפלא. כל הפותח את עיניו להסתכל ולהתבונן בו, יגלה את חסדו וטובו המופלאים של בורא העולם ואת אהבתו הגדולה אלינו. אחד מהדברים המגלים זאת באופן בולט הוא הגוון המרשים של סוגי הפירות הרבים שהמציא להנאתנו ולשמחנו. הם כמו "צוהר" שדרכו ניתן להכיר את טובו הגדול של בורא העולם. הרב אביגדור מילר זצ"ל היה מרבה לתאר את הדרך שעל ידם ניתן להגיע להכרה מרוממת זו. להלן מובאים מדבריו מאירי העיניים ומלהיבי הלב בענין זה.

הקדמה

כמה המצאות מופלאות עשה בורא העולם כדי לספק לנו את כל הדברים שאנו נהנים מהם בחיים. העולם יכול היה להתקיים באופן מצוין גם בלי הנעימות והיופי המרשים של הפירות. בורא העולם היה יכול לייצר גולות "מולטי-וויטמיני" חסרי טעם וריח, הגדלים על עץ. אך רבש"ע אינו חסכן. בנוסף להנאות הבשר, העופות, הדגים, התבואה והירקות, חפץ הבורא שבני אדם ייהנו מן המתוק והחמוץ, ויחוו את התענוגות המגוונים של הדובדבנים, הענבים, הבננות, התפוזים, התפוחים, האגסים, השזיפים, המשמש, המנגו, הקיווי והאננס. כדי שתהיה לנו אפשרות ליהנות מתפוח טבול בדבש הקב"ה המציא שרשרת מוארכת ורבת מרכיבים של המצאות, המורכבת מאלפי פריטים המקושרים זה בזה. אדם היה יכול להשיג הישגים נשגבים בחיים גם ללא פלפל, זנגביל קינמון צלפים כרכום שמיר ועוד אין ספור תבלינים שהקב"ה שם בעולמנו. מטרתם היחידה היא העונג שלנו. העולם הוא כמו אולם סעודות גדול, מלא בכל סוגי המאכלים והתענוגים להנאת האורחים – ה"אורח" הוא האדם, ו"בעל האולם" עומד על אורחיו ומשגיח בטוב לבו על הכל כדי להטיב לכולם.

בברכת המזון אנו אומרים "הזן את העולם וכו' בחן בחסד וברחמים". פירושו שאין הקב"ה מזין אותנו באיזה כמוסה חסרת טעם, אלא הוא מזין את העולם במאכלים שיש להם טעם נעים, ריח מהנה, מראה מהודר עם צבעים שונים, הכל בכדי שייחנו מהם בני אדם – זהו "בחן בחסד וברחמים". וכל זה למה? "בעבור שמו הגדול", כדי שנכיר את שמו הגדול, שהוא טוב ומטיב, זן ומפרנס לכל. כל מה שהקב"ה מטיב לאדם, וכל ההנאות שהאדם מקבל מהעולם, כולם כדי שיכיר את טובו הגדול ית'. הכרה זו היא המתנה הגדולה מהכל, שכדי להשיג הכרה זו הגענו לעולם, כמו שכתב הרמב"ם (הל' מזוזה ו', י"ג) "אין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם".

כשבעל האווז רוצה לפטמו הוא פותח את מקורו ומלעיטו מזון, אף שלא ברצונו. הוא אינו דואג שהאוכל יהיה ערב דווקא, כי כל מטרתו אינה אלא להשמין את האווז. לא כן נוהג עמנו רבש"ע – "פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון", הוא מאכיל אותנו לרצוננו ולהנאתנו באופן שיערב לנו ביותר. הוא ברא בשבילנו עולם יפה ביותר ורוצה שאנחנו נשמח בו, ולכן צבע את הפירות בשלל צבעים מרהיבים וקישטם כצייר מומחה ומאומן ביותר להנאתנו.

הקב"ה הכין בשבילנו מזון מגוון, יפה, נעים ומשובח, פירות עסיסיים, בשר ודגים וכל מטעמים. כל השפע הזה מטרתו להביאנו להכיר בטובו ולחוש את אהבתו, ולהתנהג כלפיו בהתאם. אם חלילה איננו חשים זאת, הרי שכל השפע המושפע עלינו לא השיג את מטרתו. בכל זאת ממשך הבורא להשפיע טובו עלינו יום אחרי יום, שנה אחרי שנה, מתוך תקווה שיום יבוא ונרגיש שהוא הנותן, ונתעורר לאהוב אותו, להידבק בו ולרצות להשיב לו כגמולו הטוב.

העולם הנפלא של הפירות

הבה נשים לפנינו סלסלה מלאה בפירות עסיסיים, ונסתכל בהם בעיניים של מי שפוגש אותם עכשיו בפעם הראשונה ... כאילו שמעולם לא ראינו פירות בחיינו.

אנו רואים לפנינו גיוון של יצירות מרהיבות עין, אשר ברור שכל אחד נוצר על ידי צייר אומן מוכשר ביותר. מלבד יופיים המרשים, יש כאן מיני מזון מבריא ומנהיג ביותר מוכנים לאכילה, עטופים בקליפה צבעונית יפהפייה, בטעמים מעולים, והם אף מבושמים בניחוח מעורר תיאבון. כל פרי וצורתו וצבעו, כל פרי והקליפה המתאימה לו. הכל נחמד למראה ותאוה לעיניים, כל פרי קורא לנו לאכול. הבננה, התפוח, התפוז, האגס, הדובדבן, הענב, האננס

והמילון, כולם פלאי הזנה והנאה עסיסית, המכריזים לכל על חסדו וחכמתו המופלגים של המתכנן הגדול! כמה חישובים הושקעו בתכנון של כל אחד מהם. ברור שהם נוצרו לשמח אותנו ולהרבות את הנאתנו. אפילו בלי לאוכלם, להסתכל בהם לבד ולראות את יופיים המרהיב כבר משמח אותנו ומרומם את רוחנו.

הבה ניגש ונבדוק אותם מקרוב יותר.

הקליפה:

היום, בבתי חרושות אורזים מזון בקרטונים עטופים בשעווה עמידה במים, למנוע קלקול. אילו היו אריזות כאלו גדלות על עצים, כולם היו מודים שזה נס מדהים המגלה את חכמת הבורא ונדיבותו. ויש לדעת שקליפת הפרי משוכללת ומועילה הרבה יותר מן האריזות האלו.

- קליפת הפרי מכילה שמן העושה אותה עמידה ביותר בפני מים ורוח וכל מיני פגעים, והיא אינה מושפעת כלל מן הגשמים הכבדים במשך חדשי הצמיחה וההבשלה. לקליפת הפירות יש גם ציפוי מבריק של שעווה – מעין כיסוי דק של פלסטיק, כדי לשמור עליהם מחרקים. בפירות בהם הקליפה נאכלת, הקליפות הן דקות ביותר כדי לא להפריע לאכילה.
- הקליפות שומרות על הפרי אף אחרי לקיטתו שיחזיק זמן רב אפילו ללא קירור.
- בנוסף לכך, יש לשמן זה שבקליפה ריח מעולה, המוסיף הנאה לפרי, ומושך את תאבונו של האדם לטעום ממנו.
- כל הפירות שלנו הם יפייים ביותר כמו שנאמר "וַיִּצְמַח ה' אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כֹּל יֶעֶץ נֹחֵמֵד לְמִרְאָה" (בראשית ב', ט'). הקב"ה היה יכול לעשות את כל הפירות בצבע כמו של תפוחי אדמה, אולם מתוך מניעי חסד ורצון להיטיב לנו, הוא עשה את כולם "נחמד למראה" עד מאד. צבע הפירות הוא סוד שעוד לא התגלה למדענים. מאיפה הצבע האדום היפה של התפוח הגיע? אין צבע כזה לא באדמה, ולא בגשם, ואם כן איך הגיע הצבע הזה לפרי? אם תנסה לעשות צבעים אלו של הפירות מקצת מים ואדמה – לא תצליח. אולם עיקר ההתפעלות שלנו צריכה להיות לא מהצורה שבה הוא עשה זאת, אלא מעצם המחשבה של בורא העולם לדאוג שתהיה לנו לא רק תזונה מועילה מהפירות, אלא שהם יהיו "נחמד למראה" ומושך את

התיאבון שלנו לאכלם. רק לראות את יופיים של הפירות כבר יכול להביא אדם לבכי של התרגשות, לחוש איך רבש"ע מושיט את ידו מתוך רגשי חסד ואהבה ואומר לו "בְּנֵי אַהֲבָי, קַח תַּפּוּחַ! קַח אֶגֶס! וְתֵהֱנָה" – כמו אֶם המשדלת את בנה לאכול. זהו באמת המסר המרגש שיופיו של הפרי מכריז ואומר.

■ עוד שכלול מופלא הוסיף הקב"ה לקליפות אלו. קליפת הפרי מודיעה על ידי צבעו על מצב בשלותו של הפרי: כל עוד הקליפה ירוקה הפרי מסתתר בין העלים ואינו מושך את תשומת לב האדם כלל. כאשר הפרי מוכן לאכילה, הקליפה הופכת לצבע מזהיר מושך עין, המעורר את תיאבון המסתכל. בשלב מאוחר יותר, כאשר אין הפרי ראוי עוד לאכילה, צבעו משתנה לחום, שעוד פעם דוחה את האדם מלאכלו. יש סוגי אגוזים שצבעם אינו משתנה¹⁹, אך לפני שהאגוז בשל יש לו קליפה נוספת הדוקרת את הבא ללקטו, וכשהוא בשל, הקליפה החיצונית בוקעת ונופלת.

נמצא, שמי שתכנן את כל המצאות הללו יודע שיש לאנשים עיניים והם מכירים בצבעים, ושהם מתרחקים מדברים דוקרים. עדות בלתי ניתנת לערעור של בורא חכם וטוב לב, שחשב חישובים רבים בפרטי הפרטים של כל מה שיצר לטובתנו.

יוצא שכל פרי הוא מוצר מזון ארוז ב-1) עטיפה עמידת מים תואמת בדיוקנות (לפרי, 2) המודיעה על מידת נכונות הפרי לאכילה, 3) שיש לה יופי אסתטי של צורה וצבעים המעוררים את התיאבון, 4) ואף מבושמת בניחוח מהנה ביותר.

■ עוד יש לשים לב לחישוב שרק בורא בעל חסד מופלא היה חושב עליו. בפירות רבים כל זמן שהפרי אינו מוכן לאכילה, הקליפה מהודקת היטב וקשה לקלפה, אולם כשנגמר ביכולה הקליפה נקלפת בקלות.

■ עוד הוסיף בורא העולם שיפור נוסף שאין באריזות המקבילות הנעשות על ידי בני אדם: בפירות רבים ניתן גם לאכול את הקליפה עם הפרי, והיא מבריא ומחנה.

¹⁹ הרב מילר היה אומר שלאגוזים אין צבע מושך, כיון שכמבואר לקמן הם מיועדים להולכי דרכים, השומרים אותם לזמן ממושך. וכל שאינו מיועד לאכילה מיידית אין לו צבע מבריק כדי לעודד איפוק.

- יש עוד גילוי מרשים לחישובים העמוקים שבורא העולם חשב לטובתנו. רק סוגי הפירות **הראויים לאכילה מיידית בלי הכנה נוספת** יש להם צבע מזהיר המושך את האדם לאוכלם כשהם בשלים, אך הירקות הצריכים בישול ויזיקו לאדם אם הם נאכלים חי, אין להם צבע מזהיר כזה אף כשנגמר בישולם, שלא יבוא האדם לאכלם לפני תיקונם²⁰. חסד ותכנון מופלא!
- הקב"ה יצר פירות שונים למטרות שונות, כולם מיוצרים בצורה המתאימה לייעודם. כגון האגוז, העשיר בחלבון ובשומן, שהוא מאכל המתאים לטיילים ולנוסעים. הם יכולים להצטייד במקור תזונה עשיר בחלבון, ללא חשש קלקול וריקבון, הודות לקליפתו הקשוחה השומרת את התכולה כקופסא אטומה מעולה ביותר.
- כמה מהאגוזים אף מעוצבים בתחכום, וקליפותיהם מחולקת לשני חצאים כדי לאפשר את פתיחתם בקלות לאכילה.

הגבעול:

- לכל פרי יש גבעול שמחבר אותו לעץ המשמש גם כצינור המשגר אספקה לפרי, דרכו מועברים החומרים שהשורשים מקבצים מן האדמה ומגיעים לתוך הפרי הצומח. בגבעול זה קיימת תופעה מעניינת: הוא אוהז בפרי בחוזקה כל עוד הפרי לא בשל, עד שכל הרוחות וגשמי החורף אינם יכולים להפיל אותו, ואף אם מנענעים את העץ הוא אינו נופל. אך מיד כאשר הפרי אינו זקוק עוד לעץ והוא ראוי לאכילה, מרפה הגבעול את אחיזתו – כאילו יש לו מתקן שחרור אוטומטי מובנה בתוכו – ומאפשר לפרי להיקטף בקלות, ואף יתכן שהפרי ייפול מהעץ מעצמו, לעזור לבני אדם שאינם יכולים תמיד לעלות בעץ לקחתם.

מסופר שהמזען הגדול ניוטון, שחוקי הטבע שחידש מהווים את הבסיס של חכמת הפיזיקה, ראה פעם תפוח נופל מהעץ. כתוצאה מכך הוא חידש את אחד מחוקי היסוד של חוקי הטבע – חוק כוח המשיכה (הגרביטציה). הרב אביגדור מילר זצ"ל היה אומר

²⁰ פירות גדולים כמו אבטיחים, הנעשים לאכול לכמה בני אדם, הסיבה שאין להם צבע מזהיר, בכדי שלא יבא אדם אחד למחר ולאכול אותו בעצמו ולהפסידו, אלא יחכה עד שיתאספו גם אחרים וישתתפו איתו באכילתו (שערי אורה עמ' פ"ט).

שניוטון החטיא לגמרי את הלימוד העיקרי שהיה לו להסיק מאירוע זה. הוא היה יכול ללמוד מאירוע זה דבר שהוא אלף אלפי אלפים פעמים יותר חשוב ומועיל לעולם כולו. היה לו לשאול את עצמו "למה העץ הזה פתאום שחרר את התפוח? הרי חודשים ארוכים תפוח זה היה מקושר בחוזק גדול לעץ על אף הגשמים והרוחות החזקים. למה דווקא עכשיו כאשר התפוח מתוק וראוי לאכילה, העץ משחרר את אחיזתו ונותן לפרי ליפול? מה ניתן ללמוד מדבר זה?"

אם הוא היה רק ממשיך קו מחשבה זה עד למסקנתו ההגיונית, הוא היה מגיע למסקנה – שאינה ניתנת לערעור – שמוכח מכך שמאחורי תופעה זו יש תכנון מחושב וחכם ביותר עם מטרה ברורה של נדיבות וחסד, המעיד על בורא עולם חכם ובעל חסד גדול. אם ניוטון היה מגלה דבר זה, הוא היה מועיל לעצמו ולעולם כולו לאין ערוך יותר ממה שעשה על ידי שגילה חוק פעוט של העולם הטבעי הגשמי החולף.

בשר הפרי

אחרי שחיצוניות הפרי האירה את עינינו ואת רוחנו, אנו ממשיכים לפתחו.

- בפתחת הפרי אנו פוגשים במאכל שהוא המצאה מתוחכמת ביותר. אם היה בתוכו משקה נוזלי הוא היה נשפך מיד בפתחתו. אך הקב"ה המציא המצאה נפלאה שהנוזל והמוצק מאוחדים בצורה חכמה, כך שאפשר לפתוח את הפרי בלי שהמיץ ישפך החוצה, ואף ניתן לחתוך את הפרי, והמשקה אינו נשפך לאיבוד. תפוח ותפוז הם בעצם כוס מלא מיץ, גדוש בתזונה ובוויטמינים שמאפשרים לנו להרוות את צימאוננו ולהשקיט את רעבונו באוכל שיש לו גם תכונות של אכילה מהנה וגם שתייה מרווה. הכל מתוכנן באופן המגלה חכמה וחסד נפלאים.
- "וַיִּצְמַח ה' אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל עֵץ נִחְמָד לְמִאֲכָל וְטוֹב לְמַאֲכָל" (בראשית ב', ט'). "טוב למאכל" – הפרות, כאשר הם בשלים הם מתוקים ומעוררים תיאבון. כל השתיות הנמכרות, אף אלו שאינם מכילות פרי, כולם ב"טעם פריי" ובטעמים שהקב"ה שם בצמחי הבריאה (גם קולה, קפה, שוקולד ומנטה מקורם מפירות וצמחים). זאת אומרת שאנשים לא הצליחו להמציא

טעמים יותר טעימים ממה שהקב"ה שם בפירות ובצמחים. עובדה זו היא ביטוי של "עולם חסד יבנה" המגלה את החסד האדיר שהניע את יצירת כל הבריאה.

יש לשים לב באיזו אומנות ממוזגים הסוכרים והחומצות בתוך הפרי. כמה טרחה טורח טבח למזג את החומרים והתבלינים כדי שיצא טעם שבני אדם ייהנו ממנו, והנה את כל הטרחה הזאת חסך לנו בורא העולם ביצירת כל פרי באופן הטעים ביותר להוסיף לנו עונג ושמחה.

חסד גדול נוסף שבורא העולם המציא: הפרי מתרכך ומקבל את טעמו הטוב רק כאשר הוא בשל. לפני כן, כאשר הוא מזיק לגוף, הוא קשיח ויש לו טעם מר וחמוץ הדוחה בני אדם מלאכלו ומלהינזק על ידו, עד שהוא מזין ובריא לאכילה.

▪ הריח הטוב של המאכלים הוא הוספה שלא הגיעה מעצמה, מישהו שם ריח זה בתוך המאכלים. ריח הפרי מלבד מה שמוסיף הנאה, גם עוזר למערכת העיכול. הגוף מרגיש את הריח ומכין את מערכות העיכול לקבל את האוכל ולהשתמש בו באופן המועיל.

▪ יש חסד חשוב נוסף בריח של המאכלים. לאוכל טוב וטרי יש תמיד ריח טוב, לדבר מעופש המזיק לאדם, יש ריח רע. דבר זה עוזר לנו לא להינזק על ידי מאכלים מקולקלים. באופן מחושב עד להפליא, הקב"ה שם את האף סמוך לפה מלמעלה, כדי שקודם שנכניס את המאכל בפה באופן טבעי נריח אם הוא טוב. כמו שומר העומד מחוץ לבניין ובודק את אישורם של כל הנכנסים. ואף אם לא הספקנו להרגיש על ידי חוש הריח, נרגיש על ידי חוש הטעם שבלשון – ואם גם בזה לא נרגיש, המעיים יפלטו את האוכל המקולקל. כל מערכת זו היא חסד נפלא, המראה על בורא עולם בעל חסד אדיר, האוהב אותנו מאד ודואג לטובתנו.

▪ אף אם הפירות לא היו מחזקים את הבריאות שלנו, היתה כבר סיבה להודות ולהלל לבורא העולם על הנאתם הגדולה. ברם, מלבד טעמים המיוחד, הקב"ה שם בתוכם מרכיבים המעניקים לנו תוספת בריאות וחיזוק גופני. איזה חסד! איזה הטבה מחושבת!

מספר רופאים באמריקה התאחדו כדי לייצר שתייה, שתחזיר לגוף את החומרים שהגוף מאבד כאשר האדם מזיע. אחרי הרבה דיונים

וחישובים הם הגיעו לנוסחה של שתייה המחזירה את כל הוויטמינים, המינרלים וכו' הנצרכים לאדם המזיע. אולם הם לא שווקו אותו. הם שמו לב שהמשקה הזה כבר קיים – הם הגיעו בדיוק ל... מיץ תפוזים!

הפירות שונים ממאכלים אחרים הקיימים בבריאה, בכך שהם ראויים לאכילה מיד ואינם צריכים הכנה. הם מתבשלים על העץ לגמרי ומותאמים בדיוק לטעם שבני אדם אוהבים. פירות הם מציאות שעוד נשאר מעין מה שהיה לאדם הראשון בגן עדן לפני החטא, לפני הגזרה של "בזיעת אפך תאכל לחם", שגרמה לעבודת הכנת המאכלים. דבר זה מזכיר לנו שכך היתה צריכה להיות כל הבריאה – מצד רצון ה' להטיב לנו – אילולי קלקול החטא. רק כיון שעכשיו יש לנו נטייה פנימית לסטות ח"ו מקיום רצון ה', לטובתנו אנו צריכים את העמל של "בזיעת אפך תאכל לחם" כדי לעזור לנו לא להיכשל חלילה בחטאים.

הזרעים:

אחרי שנהנינו מטעמו ומהרווייתו של הפרי וממה שהם מגלים על טובו הנפלא של בורא העולם, אנו מגיעים לשיא של גילויי התחקיר שלנו – הגרעינים. זרעים קטנים אלו הם המצאה פלאית, מחוכמת, משוכללת ומורכבת יותר מהמחשב הכי מתקדם בעולם. הזרעים הם גרעינים קטנטנים עם מסר ענק.

בזרע תמים זה אצורים מיליוני פריטי מידע הנצרכים לגדל עץ חדש, אשר התכנון של בנין גורד שחקים והפעלתו עם כל מה שיש בתוכו, פעוט נגדו. אם כל המידע הזה של תכנון גידול העץ היה כתוב במילים, היה נצרך כמה ספריות של ספרים להכיל את התוכנית איך לייצר מאדמה וממים בלבד **עלה אחד** של העץ. כמה וכמה ספריות מלאות ספרים היו נצרכות בשביל התכנון של עץ שלם עם פירות עסיסיים אשר בתוכם יש עוד גרעינים מופלאים. אולם זה לא הכל. הגרעין הזה אינו מכיל רק את **התוכנית** של כל פריטי העץ החדש שעתיד לצאת ממנו, אלא גם את כל האמצעים הנצרכים לבצע משימה זו. הוא מכיל בתוכו "בית חרושת" שבכוחו לייצר עץ פורח ומניב בסדר מתוכנן ומדויק עד להפליא, עם פירות אשר גם בהם יהיו זרעים מדהימים אלו – בלי מורה ומייעץ ... רק מארבעה מרכיבים: 1) מים, 2) אויר, 3) אור, 4) אדמה. "בית חרושת" זה

מקביל לבית חרושת ענק עם עשרות מהנדסים מאומנים ומלומדים (שהם מקבילים למיקרואורגניזמים) המייצרים מכונית משוכללת מתוך שימוש רק בסרטי גומי וסיכות משרד (מים ואדמה). ללא עזרת כלי עבודה או מכונות, הגרעין הקטן מצליח לייצר עץ בעל פירות עסיסיים, שיש לו את היכולת לפרות ולריבוא! זרע אחד מניב אלפי זרעים. זה בית חרושת, בלי מנהל בלי דפי תוכנית, בלי חשמל – כלום. המחשב המשוכלל והמתקדם ביותר בעולם הוא פשוט כמו אבן לעומת גרעין מדהים זה. זרע זה מפריך כליל את כל הרעיונות המטופשים של המשתדלים להסביר את תופעות הטבע בלי בורא עולם.

- מלבד החכמה הכבירה של בורא העולם שהגרעינים מכריזים עליה, טמון בהם חסד עצום. הרי לפנינו מזון עסיסי הגדל על עץ, שלאחר אכילתו, אנו מוצאים בתוכו "קופון" המזכה את מוצאו לאריזות רבות נוספות. לאחר שהאדם נהנה מן הפרי, הוא יורק את הזרעים לקרקע, עץ חדש צומח, וכך מובטחת אספקה של פירות בשבילו ובשביל הדורות הבאים למשך כל ימות העולם.

- יש לשים לב לעוד חישוב של הבורא בתכנון זה. הזרעים של כל הפירות עטופים בקליפה קשיחה, המגינה עליהם מתהפוכות רבות, כולל מסע אפשרי דרך אברים מעכלים של חיה. בתפוח, הזרעים מונחים בתא המוקף קירות קשיחים עשויים מחומר דמוי פלסטיק, המגן על הזרע מאכילתו יחד עם הפרי כיון שחומר נוקשה זה קשה ללעיסה. התא הזה גם מגן על הזרע מהחומציות שבמיץ הפרי. גלעיני השזיף והאפרסק, עשויים מחומר קשיח כל כך עד שרוב מפצחי אגוזים לא יוכלו להם. כל זאת בכדי שהזרע יחזיק מעמד ולא יאכל על ידי בעלי חיים. אך ברגע שהגלעין מגיע לארץ, הוא נבקע מעצמו ומכה שורש, ועץ חדש מתחיל להיווצר. מדהים!

- בורא העולם גם סידר שהגרעינים יהיו מרים, כדי שאנשים ובעלי חיים לא יאכלו אותם, ואין להם צבע מבריק, כדי שיוכלו להסתתר ולא למשוך את עיניהם של אנשים שינסו לאוכלם ולהשתמש בהם.

- מלבד כל האמור, בורא העולם תכנן והמציא המצאות מתוחכמות ומורכבות ביותר שיהיה לכל זרע האמצעים הנצרכים לעבור ממקום למקום כדי להמשיך את המין.

הרב מילר זצ"ל היה כל כך מתרגש ומתלהב ממה שגרעינס אלו מגלים על חכמתו וחסדו המופלאים של בורא העולם, עד שהיה מחזיק תמיד בארנקו גרעין בודד של תפוח, לשמש כהזכרה תמידית לחסד האדיר של בורא העולם, ולחכמתו המופלאה.

הגוון של פירות:

■ הקב"ה לא ברא רק סוג פרי אחד פלאי כזה, אלא ריבוי עצום של זני פירות שונים, שלכל אחד צורה, צבע, טעם וריח ייחודי. וזאת כדי לעורר את תשומת לבנו, ולהוסיף לנו הזדמנויות להכיר את הבורא ואת חסדו ואהבתו הגדולה אלינו – אשר הכרה זו היא תכליתנו ותכלית כל הבריאה.

כמו אדם שאיבד את תאבונו וחדל לגלות ענין באכילה, אשתו שאוהבתו ודואגת לטובתו מכינה לו מגוון תפריטים, כדי לעורר את תאבונו, שכן אם לא יאכל עלול גופו להיחלש. כך גם בבריאה, הקב"ה יצר מגוון גדול של דברים המהנים אותנו, כאשר המגוון הזה מושך אותנו לאוכלם ומוסיף לנו תוספת הנאה באכילתם.

מגוון זה גם מיועד לעורר אותנו מתרדמתנו לשבח ולהודות לבורא הכל. כמו שכתב רש"י (ראש השנה ל"א ע"א) שהמטרה של הגוון הגדול שהקב"ה שם בבריאה היא לעורר אותנו לשים לב כמה שהקב"ה משקיע בטובתנו. אם כל התפוחים היו אדומים היה משעמם להסתכל בהם, ולא היינו שמים לב אליהם כל כך. הגוון הרב, מיועד לעורר אותנו מאדישותנו הטבעית, לשים לב ולהתלהב מטובו האדיר של בורא העולם.

אם הקב"ה היה בורא סוג אחד של פרי, גם אז היינו צריכים להודות ולהלל לו עליו בלי גבול ותכלה. עכשיו שברא מאות סוגים שונים של פירות עם צבעים, צורות וריחות ייחודיים, מותאמים לכל אדם לפי טעמו, כדי ליהנות אותנו ולרומם אותנו להתקרב אליו על ידם, כמה עלינו להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס לאבינו שבשמים שדואג כל כך לטובתנו ...

יהודי היה פעם בחנות פירות כשהרב מילר נכנס. הרב מילר עשה סיבוב בתוך החנות מתוך הסתכלות מחושבת על כל הדוכנים של הפירות. היהודי ניגש אליו ושאל אותו אם ניתן לעזור לו. "לא",

הוא ענה "אני רק מסתכל!". הוא רק הגיע להסתכל על נפלאות הבורא.

כאשר הרב מילר זצ"ל היה עובר על יד חנות פירות הוא היה מביע התפעלות גדולה: "הרי ה' היה יכול ליצור תפוז אחד שחור בלי טעם ובלי ריח שמכיל את כל הדברים המבריאים שיש בכל הפירות. אבל הוא לא חסך לעצמו עבודה, ויצר אין סוף פירות, כל אחד בטעם שונה, צורה שונה, מרקם שונה וצבע שונה. הסיבה היחידה לכך היא שה' אוהב אותנו ורוצה שנהיה שמחים!"

כל הגילויים האלו של התחשבות ואכפתיות של השי"ת לכל פרטי הפרטים של ההנאה והשמחה שלנו, צריכים לעורר אותנו לחוש הכרת טובה ואהבה מופלגת אליו ית'.

הרב שך זצ"ל היה מדבר בהתלהבות עם משפחתו ועם תלמידיו על החסד המדהים של השי"ת הניכר מהגיוון הרב של פירות ועל כך שאנו מתייחסים עליהם כדבר מקובל ואינו מעורר עניין. פעם מצאו אותו מחזיק צנצנת דבש בידו וזמעות התרגשות זולגים מעיניו מתוך התבוננות על הפלא של התוכנית השמימית המשוכללת והמורכבת הנצרכת כדי לספק לנו את טעמו המפנק של הדבש.

כשאתה רואה פרי, אל תיתן להזדמנות הזו ללכת לאיבוד, תתבונן בו, תתפעל ממנו, תן ליופי שלו להיכנס ללבך. תחשוב על חסד ה' שנתן למעדנים אלו את צבעם הנחמד להנאתנו. והחסד הגדול ביותר הוא מה שהוא מגלה על ידם את טובו ואהבתו הגדולה לברואיו. הפירות הם מתנה, לא רק של התזונה שבהם, אלא מתנה של "דעת ה'" – "בעבור שמו הגדול", כדי שנכיר באופן מוחש את טובו העצום.

לאור האמת, אם אדם היה רוקד בפני דוכן פירות מרוב התלהבות מחסד ה' שמתגלה על ידם – זו הייתה תגובה לא מוגזמת ומתאימה ביותר לרגשות שהפרות אמורים לעורר בנו.

השקעה אף בהנאתנו השולית:

רוב הפירות הם הנאה שהקב"ה שם בעולמנו שהיינו יכולים להסתדר באופן מצוין בלעדיהם, ובכל זאת השי"ת דאג לספק לנו אותם. הקב"ה מגלה לנו בהמצאת כל סוגי הפירות וכל שאר הדברים הרבים ששם בעולם להנאתנו - במיוחד כיון שהם "מיותרים" לגמרי - עד כמה אכפת לו כביכול כל תוספת כלשהי של הנאה שלנו וכמה הוא שמח בשמחתנו. ה' השקיע כל כך הרבה בטובתנו ובשמחתנו.

דבר זה דומה למנהג הנפוץ של עטיפת מתנה בצורה יפיפייה ומהנה. הדאגה לתוספת זו מגלה על החישובים שמאחורי המתנה עוד יותר מהמתנה עצמה. שהרי כשאדם נותן מתנה לחברו, כוונותיו נסתרות ואינן ידועות למקבל. האם באמת המניע היה רגשי אהבה והערכה, או אולי הוא הרגיש מוכרח מסיבה כלשהי לתת את המתנה. אולם כאשר הנותן טורח להוסיף למתנה שיפורים זעירים שאינם נצרכים כלל לעצם המתנה, רק לשם תוספת הנאה למקבל, הרי זה סימן שהוא מעוניין באמת בהנאת חברו ושמח בתוספת שמחתו. ככל שההנאה הניתנת היא מיותרת ולא הכרחית, היא מעידה יותר על רגשות האהבה והנדיבות שמאחורי הנותן.

כל הדברים הרבים ה"מיותרים" בבריאה שהקב"ה המציא כדי ליהנות אותנו, הם כמו העטיפה של המתנה הגדולה של הבריאה הנפלאה שהשי"ת ברא עבורנו. כל הדברים שהקב"ה יצר כדי להנעים לנו את החיים, מגלים על מדות הנדיבות ו"טוב-לב" שמאחורי הבריאה כולה. רק מי שבאמת רוצה שנהיה שמחים יחשוב על כל הפרטים הקטנים האלו להוסיף להנאתנו ולשמחתנו.

הפירות הם "מלמדים" שלנו:

הגילויים בטוב ה' ובכבוד שמים שהפירות מגלים לנו מחייבים אותנו להתייחס בכבוד לפירות ולעצי הפרי. הם כמו ספרי קודש – מעין חובות הלבבות שער הבחינה – המלמדים אותנו להכיר בטובו הנפלא של השי"ת. זהו ביאור מה שכתוב בתורה בפרשת שופטים (דברים פ' כ'): :

כי תצור אֶל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת, כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור. רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית מצור על העיר אשר הוא עשה עמך מלחמה עד רדתה.

מלשון הפסוק "לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל" רואים שאיסור זה הוא ביסודו משום כפיות טובה. אף שהאדם לא אכל מעץ מסוים זה, מכל מקום עליו לחוש את החסד הנפלא של עצי הפרי ומה שזה מגלה מחסד ה' עד שחש שהרי זה זלזול חמור בכבוד שמים להשחית אותו.

במס' בבא קמא (צ"א ע"ב) מובא "אמר רב חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקץ תאינתא בלא זמנה". רב חנינא היה לו בן בשם שבחת שנפטר בגיל צעיר כיון שהוא כרת עץ פרי לפני זמנו, היינו שלא הכיר מספיק בחסד של פירות העץ.

נמצא שה"טוב" של הפירות הוא בשני פנים :

א. הם מציאות שהקב"ה ברא כדי לשמח אותנו, כמו שכתבו התוספות בברכות דף ל"ז ע"א :

"על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי" כלומר על כל מה שבעולם שגם אם לא בראם יכולין העולם לחיות בלא הם, שלא בראם כי אם לתענוג בעלמא, כמו תפוחים וכיוצא בהן.

ב. הם מגלים לנו את טובו הנפלא של בורא העולם. זוהי המטרה החשובה ביותר. הכרה זו מרוממת את האדם. אם תאכל מתוך הכרה זו פירות יום יום, שנה שנה, הכרתך בחסד ה' ובאהבתו אליך תהפוך אותך לאדם אחר. אז יהיה לך מה לקחת איתך כאשר תגיע לעולם האמת. לא לשים לב לחסד העצום שמתגלה על ידי הפירות היא החטאה חמורה של הזדמנות שהיא מטרת חיינו.

כמו שאכילת הפירות עם הכרה מלאה של החסד שמאחוריהם מרוממת את האדם, אכילת פירות בלי הכרה זו מרחיקה ח"ו את האדם מרבש"ע. יש שני מסלולים בפני האדם או "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך" (דברים ח', י'), או "יפן תאכל ושבעת... ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך" (דברים ח', י"ד). ה"מסלת ישרים" כתב שאחד מהמחסומים הגדולים שעומדים בפני האדם המפריעים לו מלהכיר בטוב ה', הוא "ליצנות", האדם נהיה קל דעת ושום דבר אינו משפיע עליו. אחד מהמקורות של קלות הדעת הזאת הוא אכילה בצורה של תאוה. ברם, כאשר האדם אוכל וגדל בהכרה בטוב ה' על ידי האוכל, אז אדרבא, הוא מתרומם על ידו, והאוכל והאדם משיגים את מטרם.

אפשר לאכול פירות כל החיים בלי לראות אותם - באמת - אפילו פעם אחת! ה' מחכה שנתעורר ונשים לב לחישובים הרבים שהשקיע לטובתנו ולהנאתנו ... "התבונן נפלאות א-ל" (איוב ל"ז, י"ד)!

מטרת החיים:

כולנו הגענו לעולם הזה כדי לקחת בחזרה איתנו מה שאנו יכולים, וכמה שאנו יכולים. יש כל כך הרבה שניתן לקחת. אפשר לקחת את כל הש"ס, אפשר לקחת את הרמב"ם, מסילת ישרים, חובות הלבבות, שערי תשובה ... ניתן גם לקחת הכרה בטוב ה'. אתה יכול לעמוד על יד דוכן של פירות ולהתפעל מהנס של פירות אדומים, סגולים, כתומים, צהובים ... כל אחד עם טעם שונה צורה שונה מרקם שונה, כולם עטופים בעטיפת מתנה יפה. תסתכל בהם ותרגיש את החסד הנפלא של השי"ת בעולם. לפי כמה שתכיר יותר את הגדולה והחסד של בורא העולם, תיהפך להיות אדם טוב יותר. הכרה זו היא עשירות אמיתית, הישג נצחי שאין ערוך לחשיבותו.

זוהי התוכנית הנפלאה של הבריאה והמתנה המופלאה של החיים שקבלנו. ניתנה לכולנו הזדמנות לגלות בעולם הזה את נועם טוב ה' ואת מתק אהבתו הגדולה אלינו, ובכך לזכות לשמחה הנשגבה של קבלת מאור פני השכינה בעולם הנצחי.

פרק ד

סדר אכילת פירות ט"ו בשבט

כפי שמוזכר לעיל אכילת פירות בט"ו בשבט היא "תיקון נפלא בנגלה ובנסתר". ואכן מובא בספרים סדר שלם של אכילת הפירות על פי סוד. ברם גם על פי נגלה ברור שאין התיקון מתבצע על ידי אכילת הפירות בלי שום מחשבה ורגש. "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו" – שנגיע להכיר בטוב הנפלא של ה'. על כן תיקון הפירות הוא אכילתם מתוך הכרה מוחשית בטובו ית' שברא מציאות מופלאה זו לטובתנו. להלן מובאים המנהגים השונים של סדר אכילת הפירות, וגם הצעת סדר אכילתם באופן הרצוי לפי המבואר בפרקים הקודמים.

א. סדר אכילת הפירות לפי המבואר בפרקים הקודמים:

כפי שמוזכר לעיל (פרק ב') הענין של אכילת פירות בט"ו בשבט הוא להכיר בטוב הגדול של הקב"ה שהמציא פירות רבים ומגוונים להנאתנו ולתועלתנו אף שרובם אינם הכרחיים כלל, והיה אפשר להסתדר באופן מעולה בלעדיהם. כאשר מתחדש השרף באילנות שהוא התחלת צמיחת הפירות של השנה החדשה, עלינו להודות להשי"ת על כך, ועל כל המציאות המופלאה של הפירות שהמציא, כמו שכתבו המקובלים ובספר תורת אמת. הודיה זו פותחת את השערים לשפע של ברכה לפירות ולעולם כולו. אכילה בצורה זו היא תיקון חטאו של אדם הראשון שהיה לו מצוה "מכל עץ הגן אכול תאכל", והוא לא אכל, ולא הגיע להכרה מספקת בטוב הנפלא של השי"ת שהיתה מצילה אותו מהחטא של אכילת עץ הדעת.

על כן התיקון נעשה על ידי אכילת הפירות בצורה הראויה, מתוך הכרה בטובו המופלא של השי"ת שהמציא את הפירות. עלינו לאכול את הפירות בצורה

שאדם הראשון היה צריך לאוכלם, להכיר על ידם כמה שהשיי"ת הוא טוב ואוהב אותנו, עד שנרגיש שלא יתכן לחטוא נגד בורא עולם כל כך טוב ואוהב.

הרב אביגדור מילר זצ"ל היה דוגמה חיה לצורת אכילה כזו, כפי שנכדו מתאר את האופן בו הוא אכל תפוח:

לפני אמירת הברכה הוא הסתכל על הפרי בהיבט של הערכה כמי שמסתכל על אתרוג מיוחד בהידורו, והכריז (באידיש) "רבנו של עולם איזה תפוח נפלא יצרת! איזה תכנון מופלא! האריזה העמידה נגד מים מראה על חכמתך האדירה. היופי של הצורה והצבע שלו כל כך מושך ומשמח את הלב ... אפילו הוספת ניחוח נעים המעורר את התיאבון. כמה אהבה וחסד ניכרים מכל זה. ולחשוב שאתה בראת תפוח זה במיוחד בשבילי! איזה נדיבות! איזה אהבה! ... איך אוכל אפילו להתחיל להודות לך על זה?!

אחרי הקדמה זו הוא הוציא מפיו את מילות הברכה, כל מילה ברגש של הכרת טובה מוחשית לנוכחות בוראה של יצירה אומנותית מרהיבה זו.

אחרי שטעם קצת מהפרי הוא הוסיף "אי אבא! כפי שאמרת, אכן כן הוא באמת, מתנה נפלאה כל כך טעימה ...".

אכילה באופן זה היא עבודה נשגבה ביותר של תיקון חטאו של אדם הראשון, והיא האופן שעלינו לאכול כל השנה, ובפרט את פירות ט"ו בשבט. על כן, חשוב בט"ו בשבט לפני אכילת כל פרי, להתבונן בו ולחוש את חסד ה' שמתגלה על ידו, להתרכז ולהביע אחת מההערות המוזכרות בפרק הקודם של גילויי חסד ה" הניכרים מצורת הפירות.²¹

הרב מילר זצ"ל היה מוסיף בענין ט"ו בשבט:

בט"ו בשבט כאשר שמים את הפירות על השולחן, תדבר עם הילדים על כל זה [על החסד הנפלא של ה' שמתגלה על ידם]. אף אם זה לא יכנס ללבם מייד, זה יזרע זרע בלבם שיגדל ביחד איתם שבסוף יתפתח לגן מרהיב של הכרה בטוב ה'.

²¹ בתור רעיון מעשי לבצע זה, אפשר לבקש מכל אחד מהסועדים להביע הודיה על פן אחד של טוב ה' המתגלה על ידי הפירות שאוכלים.

תפילה נאה שיש נוהגים לומר בסיום אכילת הפירות

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתעלנו בשמחה לארצנו, ותטענו בגבולנו, ושם נקים מצות תרומות ומעשרות וכל מצות התלויות בארץ אשר הנחלת לאבותינו, היא ארץ זבת חלב ודבש, "ארץ נחלי מים, עינת ותהמת יצאים בבקעה ובחר. ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש" (דברים ח, ז ח), כאשר צויתנו בתורתך על ידי משה עבדך.

אנא ה', למען שמך הגדול, הגדל חסדך עמנו וקים לנו את הדבר אשר הבטחתנו על ידי משה עבדך (ויקרא כו, ד ה) "ונתתי גשמיכם בעתם, ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו. והשיג לכם דיש את בציר ובציר ושיג את זרע, ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם".

וקים בנו את הדבר אשר הבטחתנו על ידי ישעיה נביאך (ד, ב) "ביום ההוא יהיה צמח ה' לצבי ולכבוד, ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל": ונאמר (שם סה, כא) "ובנו בתים וישבו, ונטעו כרמים ואכלו פריהם":

וקים בנו אשר הבטחתנו על ידי עמוס נביאך (ט, יג יד) "הנה ימים באים נאם ה' ונגש חורש בקצר ודרך ענבים במשך הזרע, והטיפו ההרים עסיס וכל הגבעות תתמוגגנה. ושבתי את שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו, ונטעו כרמים ושתו את יינם, ועשו גנות ואכלו את פריהם":

וקים בנו אשר הבטחתנו על ידי יחזקאל נביאך (לו, ל) "והרביתי את פרי העץ ותנובת השדה, למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים". ונאמר (שם מז, יב) "ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל, לא יבול עלהו, ולא יתם פריו, לחדשיו ובכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאים, והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה":

ב. סדר אכילת הפירות במחיצת צדיקי הדורות:

- ❖ רבי משה טייטלבוים, בעל "ישמח משה", הקפיד לאכול בט"ו בשבט חמשה עשר מיני פירות, ועל כל פרי ופרי היה נוהג לומר "שיר המעלות" החל ממזמור ק"כ ועד מזמור קל"ד שבתהלים. מנהג זה מובא גם בספר "מועד לכל חי" (לרב חיים פלאגיי זצ"ל) בשם ספר "ברכת אליהו".
- ❖ יש נוהגים לאכול ט"ו מינים וללמוד עליהם ט"ו פרקים של משניות, ח' פרקים של מס' פאה, ג' פרקים של מס' בכורים, ד' פרקים של ראש השנה שהן ביחד ט"ו (מאמר המנהגים להר"ם חאגיז, ברכת אליהו).
- ❖ יש שנהגו לאכול י"ג מיני פירות כמנין אח"ד (ישמח משה).
- ❖ בספר "פרי עץ הדר" מובא שלכתחילה יאכל שלושים פירות מסוימים (עי' לקמן), ואם אין לו את כולם יאכל לפחות י"ב סוגי פירות כנגד י"ב צרופי הוי"ה.
- ❖ יש שלא הקפידו במספר הפירות רק הרבו בכל מיני פירות הנמצאים (מנהגי החת"ס, מהר"ם א"ש, זכרון יהודא, מהרי"ד מבעלזא).
- ❖ בספר "מועד לכל חי" להגר"ח פלאגיי זצ"ל (סי' ל' ס"ק ח') מובא שיש נוהגים לאכול ז' מיני פירות שנשתבחה בהם אר"י.
- ❖ עוד מובא בספר "מועד לכל חי" (סי' ל' ס"ק ז') מנהג של חלוקת הברכות על הפירות בין בני הבית, וז"ל:

ליל ט"ו בשבט ראש השנה לאילנות נהגו רוב תפוצות ישראל לסדר בשלחן מכל פירות האילן ופירות הארץ עד אשר תשיג ידו, וכל אחד מברך על פרי אחד:

- האישי מברך על החטה אחר ברכת המזון, "חלב חיטים ישיביעך" כדי שיהיה לו מזונות בריוח,
- והאשה על הגפן כדכתיב "אשתך כגפן פוריה",
- והבן על הזית "בניך כשתלי זהים סביב לשלחניך",
- רמון ואגוז לבנותיו על שם "כל כבודה בת מלך פנימה",

• דבש ותפוח לתינוקות על שם "תחת התפוח עוררתך" דבש וחלב תחת לשונך".

ג. סדר אכילת הפירות לפי המקובלים:

אף שאין לנו עסק בנסתרות, יש תועלת להכיר את מנהגייהם של חכמי הקבלה. מהם רואים שמלבד החכמה והחסד האדירים של בורא העולם שניתן להכיר מהפירות מצד תועלתם והנאתם הטבעית, יש מישור נוסף של חכמה מדהימה של השורשים הרוחניים של כל הסוגים השונים של הפירות – "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית!"

בלוח ארץ ישראל (לרא"מ לונץ) מובא: "בט"ו בשבט לומדים הספרדים בשיבותיהם כמעט כל הלילה, ויהדרו לאכול מכל מיני פירות הנמצאים בעיר, ולפני אכילת כל פרי ואחריה ילמדו לימודים מיוחדים מלוקטים מהתנ"ך והזוהר וישוררו תהילות ופזמונים מיוחדים". וכן בלוח "דבר בעתו" הביא, שיש מנהג חכמי ספרד, שעורכים "סדר" בפירות, וקוראים כעין הגדה ששמה "פרי עץ הדר". ע"כ. הוא הספר "פרי עץ הדר" המובא לעיל מתלמידי גורי האריז"ל. וז"ל ה"פרי עץ הדר" בענין סדר אכילת הפירות (מקוצר):

מו"ה רבי חיים ויטאל זלה"ה ביאר שיש שלשים מיני פירות האילן:

• בעולם הבריאה, עשרה מהן לעומת עשר ספירות שלה, ומפני שהם רחוקים מן הטומאה וקרובים לאצילות אין להם קליפה לא בפנים ולא בחוץ ונאכלין כמו שהן. ואלו הן: ענבים, תאנים, תפוחים, אתרוגים, לימוני"ם, אגסים, חבושים, תותים, שורבש, חרובין.

• ועשרה מיני פירות הם בעולם היצירה, והן סוד עשר ספירות דיצירה שהם בינוניים בין עולם הבריאה ובין עולם העשיה, שאינן קרובות לטומאה כמו עולם העשיה, ולא רחוקים כמו עולם הבריאה. ולכן גרעיני הזרע בתוך הפרי אינו נאכל, לפי שאינם רכים כגרעינים שבתוך הפירות דבריאה. ואלו הם: זיתים, גודגוניות, שופאי"ופאש, פישקוש, זירגואילאש (פרונאש בלע"ז), משמשים (אלבריקוקיש בלע"ז), וי"שנאנש, אקאראנים (ברמ"גו בלע"ז), נישפוליש.

• ועוד עשרה מיני פירות יש בעולם העשיה לעומת עשר ספירות, ולכן נאכל מה שבפנים ונזרק מה שבחוץ, שקליפת הפרי היא מחיצה בינו ובין עולם החמודות כדי שלא יקבל טומאה, וזה סוד היצר הרע והקליפה דבוקה בנפש. ואלו הן: רמונים, אגוזים, שקדים, ערמונים, לוזים הנקרא אלבי"אנאש, אלונים (אלויוטאש בלע"ז), פריסין, פיניונים, פסתוקים, מאויזש.

והנה העשרה מיני פירות דבריהא, נתברר מהם כל הפסולת ונשארו כולן טוב. ואילן סרק הוא להפך שהוא הכל רע שהכל הוא קליפה. וכנגד עשרה מיני פירות דיצירה שהמוח מלבר והקליפה מבפנים שהיא הגרעין שבתוכם, כנגד זה בקליפה כשניצוץ הקדושה שנפל הוא גדול ולא יכלה הקליפה לסבול כל אותו האור בקרבה, נכנסה הקליפה תוך הקדושה ונעשית הקדושה מקיף אליה. וכנגד עשרה מיני פירות דעשיה שהמוח הוא מלגאו והקליפה חופפת עליו מבחוץ, כנגדן בקליפה כשלוקחת ניצוץ הקדושה בתוכה להיות אליה והיא חופפת עליו מבחוץ כקליפה אל המוח. עד כאן [מהרב חיים ויטאל זצ"ל].

צא ולמד כי אין דבר גשמי פה למטה שאין דוגמתו למעלה, כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם, ואשר המה בעולמות התחתונים המה כל העליונים ... והענין, כמו שהיום ראש השנה לפירות האילן לענין המעשרות, דחשבינן להו שנה מט"ו בשבט, דהואיל וירדו רוב גשמי שנה ועלה השרף באילנות, ונמצאו פירות חונטים מעתה, כן דוגמתו למעלה ראש השנה לפירות האילן העליון להשפיע את שפעו הקדוש לפירותיו, הם הם העולמות אשר מהם ישתלשל וירד פה למטה באילנות ועל משטרם. ומעשה ידינו כוננה עלינו בכח סגולת התיקון הזה הנעשה בעצם היום הזה, בכח הברכות ואשר ילוה אליהם הגות הוד שרשן, תתעוררנה בקומתם וצביונם למעלה. ונוסף גם הוא כי בשפר התיקון הלז מעוות לו יוכל לתקון את פגם הברית אשר לא נאמנה בבריתו. והיה בעשות התיקון לעץ פרי מחץ מכתו ורפא בפגם הצדיק העושה פרי, בצרוף סגולת הימים ההם הנזכרים ונעשים לתיקון פגם הברית. ע"כ מספר "פרי עץ הדר".

כאמור, מוזכרים בדבריו ל' מיני פירות האילן שראוי לאכלם בט"ו בשבט. גם בספר "טוב הארץ" לרבי נתן שפירא זצ"ל מתלמידי האריז"ל מובא באריכות ענין הנ"ל של ל' מיני אילנות הגדלים בארץ ישראל וכו'. שלושים מיני פירות הללו יסודם במאמר שבמדרש תהלים (שנשמט ברוב מהדורות שבדפוס) על הפסוק: "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית" (תהלים ק"ד כ"ד), וז"ל:

שלושים מיני אילנות הוציא אדם הראשון מן העדן, עשרה מהן נאכלים מבחוץ ולא מבפנים, ועשרה מהם נאכלים מבפנים ולא מבחוץ, וכל אחד ואחד יש בו עשרה מינים ואין אחד דומה לחבירו, סך הכל ג' מאות. הדא הוא דכתיב: "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית".

על יסוד מאמר זה שבמדרש פייט הפייטן הבבלי ר' נחמיה בן שלמה בסדר העבודה ליום הכיפורים: "התמנו מגן שרשים / מיני אילנות שלשים / בתבל הם מושרשים / רמז לעידון קדושים". גם רבי שלמה אבן גבירול בשירו "אלקים א-ל ראשון ואחרון" רמז על כך: "דעץ גם שלושים שנים / ומעגליך ירעפון בשן". על שלושים מיני פירות הללו דיבר גם בן סירא באלפא ביתא שלו: "שלושים מיני אילנות יש בגניך, עשרה מהם נאכלים הפירות כמו שהן ואלו הן: תפוחים תאנים וכו'. ועשרה מהן נאכלין מה שבפנים ומה שבחוץ נשליכין, ואלו הן: הרמונים אגוזים שקדים וכו'. עשרה מהם נאכלין מה שבחוץ, ואלו הן תמרים זיתים חרובין וכו'".

בקונטרס פרי עץ הדר הנ"ל, אחרי שמביא את התיקונים באכילת ל' סוגי הפירות כותב:

מקום שמצויים כל הל' פירות שהובאו למעלה ששרשם בעולמות בריאה יצירה עשיה, מצוה לחזור עליהן כי כל המרבה הרי זה משובח. ובמקומות שאין מצויות כל כך, לא יפחות מ"ב מיני פירות לעומת פירות אילן העליון, אילנא דחיי דאתתקן אילנא קדישא בתריסר תחומין סוד י"ב צירופי הוי"ה, ויכוין בכל א' מהם בצירוף א'. ואף בסדר הנזכר לעיל יש לכוין ב"ב פירות ראשונים בהם כמו שנרשם בהם. ע"כ.

סדר הלימוד בשעת האכילה:

עוד מובא בספר "פרי עץ הדר" וז"ל:

ואשר להיות כי יש בכח הדבור להיות מעורר כח מדות העליונות להאירן באור נפלא יתר גדול מאד, להשפיע שפע רצון ברכה ונדבה בכל העולמות, על כן נכון להגות לפני אכילת כל פרי ופרי בסוד שורשו הבא בספר הזוהר ובתיקונים בקצת מהם, לעורר שרשיהן למעלה.

❖ תורה: פרשת בראשית סימן א' פסוק ט' ויאמר אלהים יקוו המים עד פסוק י"ג ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי, ואחר כך בפרשת עקב סימן ח' פסוק א' כל המצוה אשר אנכי מצוך היום וכו' עד פסוק י' על הארץ הטובה אשר נתן לך, ואחר כך פרשת בחקתי סימן כ"ז פ"ג עד פסוק י"ג ואולך אתכם קוממיות.

❖ נביאים: יחזקאל סי' י"ז פסוק כ"ב כה אמר ה' אלהים ולקחתי אני מצמרת הארז וכו' עד דברתי ועשיתי שבסוף הסימן, ובסי' ל"ד פסוק כ"ב והושעתי לצאני וכו' עד נאום ה' אלהים שבסוף הסימן, ובסי' ל"ז פסוק כ"ז ואת רוחי אתן בקרבכם וכו' עד פסוק ל"ז דברתי ועשיתי, ובסי' מ"ז פסוק א' וישיבני אל פתח הבית והנה מים וכו' עד פסוק י"ב ועלה לתרופה, ואחר כך ביאל סימן ב' פסוק י"ח ויקנא ה' לארצו וכו' עד סוף הסימן ואין עוד ולא יבושו עמי לעולם.

❖ כתובים: תהלים סי' ע"ב וסי' קמ"ז וקמ"ח וסימן ס"ה לך דומיה תהלה וסי' קכ"ו בשוב ה' את שיבת ציון וכו'.

❖ ואחר כך בזוהר פרשת בראשית דף ל"ג ע"א א"ר חייא מקוה המים דא צדיק וכו' עד עמוד ב' והא אתמר, ובזוהר פרשת קדושים דף פ"ז ע"א פתח רבי אלעזר ואמר אתם עדי נאם ה' וכו' עד דף פ"ז ע"ב ואורח צדיקים כאור נוגה, ואחר כך בסוד הברכה ריש פרשת עקב עד דף רע"א ע"ב אתה ה' אבינו גואלנו.

❖ ושוב יפטירו בשפה, נוסח תפלה זו פשוטה:

אחר העתר עתרת זאת, יצלח דברו במעשה שפר תקוני הפירות בסדר זה:

1. חטה – יעשה ממנו תבשיל או יביא פת הבאה בכסנין לאחר הסעודה, ויהגה בזוהר פרשת בלק דף קפ"ח ע"ב פתח ואמר והיה באכלכם מלחם

- הארץ וכו' עד דף קפ"ט ע"א אתתקפנא במגן וצנה לאגנא, ויברך כל אחד עליו.
2. זית – יהגה בזהר פרשת פנחס דף רמ"ז ע"א בלולה בשמן כתית וכו' ור"מ שם עד עמוד ב' ד' אנפי אדם, ויברך עליו אחד מן המסובין הוא לבדו, ויכוין בצירוף ה' פשוטה.
3. תמרים – יהגה בזהר ויקרא דף ט"ז ע"א ר' אבא הוה יתיב קמיה דר"ש וכו' עד עמוד ב' צורי ולא עולתה בו, ויברך עליו אחר מן המסובין שלא אכל מן הראשונות וכן על זה הדרך יעשו בשאר הפירות כדי לברך, ויכוין בצירוף יהוה בכולן.
4. גפן – יהגה בזהר פרשת וישב דף קצ"ב ע"א ובגפן שלשה שריגים וכו' עד בדרגין שלימין בדקא יאות באותו עמוד, ובנשא דף קכ"ז ע"א מיין ושכר יזיר, ויברך אחר בענבים, ויכוין צירוף יוה"ה
- ושתו כוס יין כולו לבן ויכוונו בשם ע"ב יו"ד ה"י וי"ו ה"י.
5. תאנה – לא נמצא רמז סודו בזהר, ולמביני מדע נקל להשכיל סודה כי היא במלכות בקבלתה ג' מילואי אהי"ה גימטריא תנ"ה, וגם הבינה נקרא תאנה, נוצר תאנה זה משה שזכה לבינה כמו שכתב הרב זלה"ה ויכוין צירוף הוה"י. ויהגה במשנה פ"ב דמעשרות.
6. רמון – יהגה בתקונים ריש תקון כ"ד עד בלבושין שפירין, ויכוין צירוף הו"ה.
7. אתרוג – יהגה בזהר פרשת משפטים דף ק"ך ע"ב פקודא בתר דא להביא בכורים וכו' עד דף קכ"א ע"א הלב רואה, ויכוין צירוף הה"י.
8. תפוח – יהגה בזהר פרשת אחרי מות דף ע"ד ע"א רבי חייא פתח כתפוח וכו' עד והא אתמר באותו עמוד, ובפרשת האזינו דף רפ"ז ע"ב רבי יצחק פתח וכו' עד ריש דף רפ"ז ע"א דאתכלילת בשושנים,
- וכאן ישתו כולן כוס יין מעט אדום ורובו לבן, ויכוונו לשם ס"ג יו"ד ה"י וא"ו ה"י ויכוין צירוף והי"ה.
9. אגוז – יהגה בזהר פרשת אלה שמות דף ט"ז ע"ב א"ל רבי עקיבא מהו דכתיב אל גנת אגוז ירדתי וכו' עד ריש דף ט"ז ע"א וקראן בשמהן, ויכוין צירוף והה"י.

10. לזוים או שקדים או ערמונים – יהגה בסתרי תורה פרשת ויצא דף קס"א ע"ב ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולזו וערמון וכו' עד דף קס"ב ע"א שלים בכלא, ויכוין בצירוף ויה"ה.
11. חרובין – יהגה ברעיא מהימנא פרשת פנחס דף רט"ז ע"ב קם בוצינא קדישא עד ה' כו' מלך ימלוך, ויכוין צירוף ההו"י.
12. אגסים – יהגה במשנה ראשונה מפרק כיצד מברכין ויכוין בסופי תיבות המוציא לחם מן גימטריא יאהדונ"ה, ובמשנה דפרק א' דכלאים, וישתו כוס יין חציו לבן וחציו אדום, ויכוונו בשם מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א ויכוין צירוף היה"ו.
13. עוזרדין – יהגה במשנה ב' דפרק כיצד מברכין בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה ויכוונו בסופי תיבות שם אה"ה, ומשנה א' דפרק א' דדמאי, ויכוין צירוף היו"ה.
14. פרישין – יהגה במשנה ג' על דבר שאין גדולו מן הארץ על הגבינה ועל ה'בצים אומר, ויכוונו בשם אהו"ה החתום בראשי תיבות ויוצא מפסוק א'ת ה'שמים ואת הארץ, ובמשנה ג' דפרק א' דמעשרות.
15. גודגוניות – יהגה במשנה ד' וה', ויכוונו בשם ע"ב בר"ת בירך על היין.
16. סופאייפה – יהגה במשנה ו', ויכוונו בס"ת בא' להם יין גימטריא יאהדונ"ה.
17. בטנים – יהגה במשנה ז' הביאו לפניו מליח וכו' מברך על העיקר ופותר את הטפילה, ויכוין בשם אהו"ה.
18. גינדאש – יהגה במשנה ח' אכל תאנים וענבים רבי טרפון אומר בורא נ'פשות, ר"ת גימטריא שם יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה.
19. גיש'פולאש – יהגה במשנה ראשונה מפרק שלשה שאכלו כאחד חייבין לזמן אכל כו', ר"ת א"ל.
20. תורמוסים – יגמור כל הפרק ויכוין במשנה ג' ברבוא אומר אלהי ה'עבאות יושב ה'כרובים ר"ת שם אהי"ה, ומשנה ד' שלשה שאכלו כאחד אינם רשאים יכוונו בשם אדנ"י, ובמשנה ה' שתי חבורות שהיו אוכלות כו' הרי אלו מצטרפין לזימון יכוונו שם אל"הים, ובמשנה א'

מפרק אלו דברים וכו' ואחר כך מברך על היין ו'בית הלל איזמרים יכונו
שם אהו"ה,

ואחר כך ישתו כוס יין אדום במעט יין לבן, ויכונו לשם ב"ן יו"ד ה"ה ו"ז
ה"ה.

אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בשפר התיקון הלז לעורר שרשו למעלה
באילנא דחיי, ולא ימיש מעשות לתיקון מעוותו, ומצא כדי גאולתו לאשר
מעל בקדשי שמים והוא חבר לאיש משחית בהתהנות מהעולם הזה בלא
ברכה, או באשר חדל מאכול כל מיני פירות להרבות ברכות ולא אכל, כמו
שנתבאר בראש הסדר, שעתידי לתת דין וחשבון על זה. עתה בשפר התיקון
הזה מעוות לו יוכל לתקן, ומשך משך מקור הברכה אשר מנע בכח סגולת
אכילת הפירות וברכותיהם, ומשם יושפע שפע רצון ברכה ונדבה על העץ ועל
פרי העץ תמיד כל השנה. ואף גם זאת ברכות לראש צדיק חי העולמים ומחץ
מכת פגם הברית ירפא בהיות עצם התיקון בפירות פרי צדיק עץ חיים. עכ"ל
הספר "פרי עץ הדור".

יעזור ה' שאכילת הפירות בט"ו בשבט תרומם את האופן בו אנו אוכלים כל
השנה. שנאכל מתוך הכרה בטוב המופלג של השי"ת ובאהבתו הגדולה אלינו,
ונגלה זאת בכל הבריאה הנפלאה שברא למעננו. אז נזכה לחיות – כבר בעולם
הזה – בעולם מואר בזיו זוהר טובו ית' ובנועם אהבתו המופלאה.

-